Οι Τζαμάλες στην ΟΑΣΗ και οι Αποκριές της ως Προοπτική

Γιώργος Παπαχριστοδούλου

Ένας λόγος που ο πολύχρονος αγώνας για την 'ΟΑΣΗ' άφησε κρίσιμες παρακαταθήκες στη διεκδίκηση του δημόσιου χώρου και χρόνου στα Γιάννενα ήταν οι τζαμάλες.

Η πρωτοβουλία 'Πολίτες για την ΟΑΣΗ' άναψε την πρώτη αποκριάτικη φωτιά στο προαύλιο του εγκαταλελειμμένου κτιρίου, το Φεβρουάριο του 2009.

Στο κέντρο της πόλης, ανάμεσα στην πάνω και την κάτω πλατεία. Η διεκδίκηση και το ζωντάνεμα του δημόσιου χώρου, πέρα από την κρατική-δημοτική ή ιδιωτική διαχείριση, συνδέθηκε με τον χορό, το κέφι, την αυτόοργάνωση, την συνεργασία, την άμεση δημοκρατία. Η πρωτοβουλία των πολιτών, σχεδόν τυχαία, έπιασε το μακραίωνο νήμα ενός εθίμου το οποίο αποτελεί κρίσιμο συμβολικό κεφάλαιο για την ιστορική διαδρομή της πολιτείας της Παμβώτιδας, μιας δραστηριότητας η οποία κάθε χρόνο κινητοποιεί ανθρώπους κάθε ηλικίας και κοινωνικής διαστρωμάτωσης με πυρήνα την γειτονιά, τον σύλλογο. Είναι χαρακτηριστικό ότι στα Γιάννενα κάθε αποκριά ανάβουν πάνω από εξήντα τζαμάλες δημιουργώντας ένα σημειακό δίκτυο το οποίο επιτρέπει στο άτομο να κινηθεί με τα πόδια του, όσο το δυνατόν πιο ελεύθερα, στο χώρο.

Η Κυριακή της αποκριάς στα Γιάννενα, όπως συμβαίνει κι αλλού, αποτελεί μια στιγμή ανοιχτή σε ερμηνείες, μια στιγμή στην οποία συγκρούονται και παράγουν αποτέλεσμα η αυτενέργεια του ανθρώπου, με μια διονυσιακή χροιά, και το εξουσιαστικό παράδειγμα το οποίο αποσύρεται για λίγο από τη διαχείριση της ατομικής και συλλογικής αξιοπρέπειας.

Καθώς η Αποκριά διατηρεί μια αθυρόστομη, στα όρια του ριζοσπαστικού, έκφραση του ανθρώπινου πνεύματος, πάντοτε οι

εξουσίες επιχειρούσαν να την καλουπώσουν στο πλαίσιο τους- όταν δεν την αφόριζαν από άμβωνος.

Λ.χ. η εμπορευματοποίηση των εθίμων με διοργανώσεις όπως η **'λευκή νύχτα'** – ανοιχτά εμπορικά καταστήματα με ντε φάκτο επέκταση του ωραρίου των υπαλλήλων- την οποία επέλεξε φέτος ο Δήμος Χαλκιδέων σε συνεργασία με τον εμπορικό σύλλογο της πόλης ή η συστηματική εμπορική εκμετάλλευση του καρναβαλιού της Πάτρας, συνιστούν τέτοιου είδους καλουπώματα. Δικαιολογημένα ως έναν βαθμό, ειδικά όταν απουσιάζει η αυτενέργεια στην πρώτη μονάδα, τη συνοικία, τη γειτονιά, το χωριό.

Έτσι το κενό στη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου το καλύπτουν οι χορηγοί, οι δημόσιες σχέσεις, τα πνευματικά κέντρα των 'ειδικών' του κυρίαρχου πολιτισμού, οι μάνατζερς, όλη η αλυσίδα διαχείρισης της πολιτισμικής μικρο-μεγαλο-βιομηχανίας.

Όσες δημοτικές αρχές, πάντως, στηρίζουν στο ελάχιστο, από το πλάι, τις πρωτοβουλίες ή συλλόγους, χωρίς να επιβάλλουν επιλογές, δεν βγαίνουν χαμένες.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΟΑΣΗ

Την εστία που είχε δημιουργήσει ο Άρης Κωνσταντινίδης στο εσωτερικό του κτιρίου, στο πλαίσιο μιας κοινοτικής αντίληψης που είχε για την αρχιτεκτονική, στα όρια μεταξύ παραδοσιακού και μοντέρνου, εντός μιας δικής του αντίληψης περί ελληνικότητας (1), η πρωτοβουλία πολιτών την μετέφερε στον τότε περιφραγμένο δημόσιο χώρο (2).

Ο προηγούμενος ενοικιαστής, με την ανοχή του δήμου και των αρμοδίων υπηρεσιών του υπουργείου Πολιτισμού, την είχε γκρεμίσει!

Η κίνηση της πρωτοβουλίας απελευθέρωσε τη δυναμική και την φαντασία του ατόμου, ενώ υπενθύμισε στους κατοίκους, αλλά και τους επισκέπτες, μια άλλη σημαντική διάσταση του δημόσιου χώρου, εκείνην του παιχνιδιού και της επικοινωνίας σώμα με

σώμα, χνώτο με χνώτο, χέρι με χέρι. Έκτοτε, διοργανώθηκαν άλλες τέσσερις τζαμάλες στις οποίες συμμετείχαν όλοι. Κι όταν λέμε όλοι – εννοούμε όλοι. Οι παλιοί γιαννιώτες, η νεολαία, φοιτητές και άλλοι, οι μετανάστες, οι επισκέπτες, οι 'αποκλεισμένοι'. **Οι τζαμάλες, η μουσική, ο χορός, η επικοινωνία, το κοινωνικό άτομο, διένοιξαν έναν τόπο μη κερδοσκοπικό, εκτός κρατικής-ιδιωτικής διαχείρισης, έφτιαξαν ένα 'δοχείο ζωής' όπως θεωρούσε τα κτίρια του ο Κωνσταντινίδης.**

Αξίζει μικρής αναφοράς το τι επακολούθησε με κατάληξη το 2016 όταν το κτίριο αποκαταστάθηκε αρχιτεκτονικά στην αρχική του μορφή – χωρίς φυσικά να καλύπτει τους αρχικούς στόχους της πρωτοβουλίας η λειτουργία του εκ νέου με χαρακτήρα ιδιωτικής επιχείρησης, με όρους ημι-ιδιωτικού χώρου, όπως το θέτει ο γεωγράφος Ντέιβιντ Χαρβεϋ (3): πάνω από τριάντα κυριακάτικα καφενεία, δημιουργία μικρού ανθόκηπου, συνελεύσεις αυτοοργανωμένων ομάδων, συναυλίες χιπ-χοπ και άλλων σύγχρονων μουσικών ρευμάτων, οι ημέρες των 'Αγανακτισμένων' το 2011, συλλογικές κουζίνες, το παζάρι αλληλεγγύης 'άμα θέλεις φέρνεις, ό,τι θέλεις παίρνεις' που υπήρξε το πρόπλασμα για τη δημιουργία του ανταλλακτικού-χαριστικού παζαριού του μπαχτσέ, δημόσιες συζητήσεις και προτάσεις για μια όαση αληθινή 'ΟΑΣΗ' σε μια πλατεία πεζόδρομο.

Σε αυτό το αυτόνομο και διαρκές εργαστήρι πράξης και στοχασμού για τα ζητήματα κοινωνίας, πόλης, περιβάλλοντος, διαχείρισης κοινών πόρων, η τζαμάλα θα παραμένει πάντοτε η κοινή μας ανάμνηση, το υλικό και συμβολικό αποτύπωμα της συμμετοχής στο δημόσιο χώρο και χρόνο. Αποδεικνύοντας ταυτόχρονα ότι το παιχνίδι, ο χορός, η πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία μπορούν, μαζί με την άμεση δημοκρατία, να συνθέσουν σε εκείνους τους ελεύθερους κοινωνικούς χώρους, όπου η εξουσία κράτους και κεφαλαίου χάνει το κύρος της.

*Στη μνήμη του Ναπολέοντα Παπαδόπουλου που μας έμαθε τη σημασία της λέξης συναγωνιστής μεταδίδοντας μας το πάθος και την επιμονή για τα κοινά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Τις αντιλήψεις του Άρη Κωνσταντινίδη για το περιεχόμενο της ελληνικότητας σε σχέση με τη δική του αντίληψη για την αρχιτεκτονική διερευνά ο Αλέξανδρος Κιουπκιολής στο άρθρό του ‘Η μετα-αποικιοκρατική μας συνθήκη και το αντι-παραδειγμα του Άρη Κωνσταντινίδη’ στο περιοδικό ‘Έρμα’ – Μάιος 2016, εκδ. Εξάρχεια. Ο τρόπος που ο Κιουπκιολής διαβάζει την παραταθήκη Κωνσταντινίδη, δίνοντας έμφαση στη διάσταση της κοινωνικής αυτοδημιουργίας πέρα από την αποικιοκρατική κυριαρχία της νεωτερικής δύσης και των παραδόσεων, συνεισφέρει θετικά στο διάλογο για το νόημα της αρχιτεκτονικής του δημιουργού της ΟΑΣΗΣ.

2. Στις περιπέτειες της ΟΑΣΗΣ αναφέρεται το άρθρο της αρχιτεκτόνισσας μηχανικού Άλεξ Μπέγκα με τον τίτλο ‘Ο ανιστόρητος σχολιασμός των αρχιτεκτονικών έργων ως εργαλείο συναλλαγής: Το παράδειγμα της ΟΑΣΗΣ’

3. Για μια δημόσια «ΟΑΣΗ», χωρίς περιφράξεις – Του Γιώργου Παπαχριστοδούλου

ΔΙΑΒΑΣΤΕ: το ιστολόγιο των πολιτών για την ΟΑΣΗ εδώ

Η Κοινότητα μέσω του Αστικού Σχεδιασμού

Yavor Tarinski

Για να επιτευχθεί η κοινωνική αλλαγή σε μια πιο συμμετοχική και συνεργατική κατεύθυνση, οι σύγχρονες πόλεις πρέπει να μετασχηματιστούν ριζικά. Αυτό μπορεί να συμβεί μέσα από την αλλαγή του αστικού σχεδιασμού και τη δημιουργία

αμεσοδημοκρατικών θεσμών που θα ενθαρρύνουν την ιδιότητα του πολίτη και θα ενισχύουν τις κοινοτικές σχέσεις.

Η κοινωνική αλλαγή είναι ένα σύνθετο ζήτημα. Προϋποθέτει τη ριζική αλλαγή των βασικών κοινωνικών θεσμών και φαντασιακών σημασιών. Η επίτευξη του στόχου αυτού έχει πολλές εναλλακτικές στρατηγικών προσεγγίσεων: κάποιοι έχουν εκφράσει την άποψη ότι θα πρέπει να γίνει μέσω του κράτους και, συνεπώς, η κύρια πρόκληση είναι ποιος θα κάθεται στις καρέκλες της εξουσίας. Άλλοι υποστηρίζουν την αρνητική αντίσταση, δηλαδή την καταστροφή των σημερινών δομών, και στην βάση της καλής φύσης των ανθρώπων να ξεκινήσει κάτι εκ νέου.

Αλλά υπάρχει και η άποψη που λέει πως για να επιτευχθεί μία ολοκληρωμένη χειραφετητική κοινωνική αλλαγή υπάρχει ανάγκη για μία ολιστική αλλαγή όλων των σφαιρών της ανθρώπινης ζωής. Αυτό συνεπάγεται την εισαγωγή νέων πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων, του πολιτισμού και ακόμη και πραγμάτων όπως η αρχιτεκτονική, που έχουν παραμεληθεί από τα παραδοσιακά επαναστατικά κινήματα.

Η καθεστηκυία τάξη αναπαράγεται σε πολλά μέτωπα. Η αντιπροσωπευτική πολιτική στο επίκεντρο της είναι σχεδιασμένη ώστε να διατηρεί τα ίδια μοτίβα σκέψης, χωρίς να έχει σημασία ποιο είναι το τελικό εκλογικό αποτέλεσμα. Το ίδιο ισχύει και για τις καπιταλιστικές οικονομικές σχέσεις, τη γραφειοκρατία κλπ. Οι ίδιες οι μεγαλουπόλεις, στις οποίες σήμερα ζει το μεγαλύτερο μέρος της ανθρωπότητας, έχουν σχεδιαστεί σύμφωνα με τις κυρίαρχες αξίες και αντιλήψεις. Βρίσκονται διασκορπισμένες, οι κάτοικοί τους ζουν σε απομονωμένες ιδιωτικές πολυκατοικίες, σε μακρινή απόσταση από τους χώρους εργασίας και τις περιοχές της αγοράς, κάνοντας βόλτες μόνοι τους στα ιδιωτικά τους αυτοκίνητα. Αυτό το μοντέλο της αστικής επέκτασης εξαπλώνεται γοργά σε όλο τον κόσμο[1]. Οι πόλεις οργανώνονται με τέτοιους τρόπους που η ανθρώπινη επαφή μειώνεται δραματικά. Έτσι, η επίτευξη της κοινωνικής αλλαγής προς μία πιο συμμετοχική και συνεργατική κατεύθυνση, θα ήταν ένα υπερβολικά δύσκολο έργο αν δεν λάβουμε υπόψιν τα παραπάνω.

Κοινότητα μέσω του σχεδιασμού

Για την αναδιοργάνωση της κοινωνίας στη βάση της άμεσης δημοκρατίας, μεταξύ των πολλών προϋποθέσεων που φαίνεται να απαιτούνται, είναι το σπάσιμο της αποξένωσης και η δημιουργία κοινοτικών σχέσεων. Η πόλη που ενθαρρύνει και ενισχύει το αίσθημα της κοινότητας αντιπροσωπεύει ένα μείγμα χώρων κατοικιών, δημόσιου χώρου, χώρων εργασίας, αγορών, πρασίνου, αθλητισμού και άλλων, το σύνολο των οποίων βρίσκονται σε κοντινή απόσταση με τα πόδια ή προσβάσιμοι με τα μέσα μαζικής μεταφοράς, σε αντίθεση με τη σύγχρονη επικρατούσα τάση αστικού σχεδιασμού η οποία βασίζεται στην τοποθέτηση σταθερών ζωνών σε τεράστιες αποστάσεις.

Μια μικτή αρχιτεκτονική αποτελούμενη από μεσαίου μεγέθους συνεταιρισμούς κατοικιών με κοινόχρηστους κήπους σε κοντινή απόσταση από τα σχολεία, τις πλατείες, την αγορά και τους χώρους πρασίνου επιτρέπει την εμπειρία των τυχαίων αλληλεπιδράσεων μεταξύ των γειτόνων. Το στοιχείο του βαδίσματος θα μπορούσε να οικοδομήσει το αίσθημα του ανήκειν στην πόλη, με τους πολίτες να αναπτύσουν ισχυρούς δεσμούς με το τοπικό, κοινωνικό και αστικό τους περιβάλλον, ενώ, όπως σημειώνει ο συγγραφέας Jay Walljasper[2], συμβάλλει στη μεγαλύτερη οικονομική ισότητα, επιτρέποντας σε όλους το δικαίωμα να κυκλοφορούν ελεύθερα σε όλη την πόλη, χωρίς την ανάγκη αυτοκινήτου.

Η στροφή προς τις *πόλεις που περπατιούνται* θα σήμαινε τη ριζική επανεξέταση και ανακατασκευή των δρόμων και των οδών, που σήμερα έχουν σχεδιαστεί κυρίως ως αρτηρίες υψηλής ταχύτητας και συνδέουν τις ζώνες κατοικίας με τις ζώνες εργασίας-χώρους γραφείων, ενθαρρύνοντας την οδήγηση εις βάρος του βαδίσματος. Όπως καταδεικνύει η διάσημη μελέτη του Donald Appleyard του 1972[3], όσο μεγαλύτερη είναι η κυκλοφορία των αυτοκινήτων σε ένα δρόμο, τόσο λιγότεροι είναι οι περιπατητές και οι καθημερινές κοινοτικές εμπειρίες. Αυτό, εκτός από τις προφανείς επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου (που οδηγεί σε

παχυσαρκία, καρδιακά νοσήματα κλπ), συμβάλλει στα ήδη υψηλά επίπεδα αποξένωσης στις αστικές περιοχές.

Μια προσέγγιση που θα μπορούσε να αλλάξει αυτό το αποξενωτικό αποτέλεσμα, ενθαρρύνοντας αντ' αυτού τους ανθρώπους να περπατούν στους δρόμους και την δυνητική παραγωγή ενός κοινοτικού αισθήματος, είναι το να στενεύσουν οι δρόμοι μέσα στις αστικές περιοχές, η επέκταση των χώρων των πεζών, η εισαγωγή πλατύτερων ποδηλατοδρόμων κλπ. Οπως εξηγεί ο πολεοδόμος και συγγραφέας Jeff Speck[4], οι άνθρωποι οδηγούν πιο γρήγορα όταν έχουν λιγότερο φόβο να βρεθούν εκτός πορείας, οπότε μεγαλύτερες λωρίδες προκαλούν υψηλότερες ταχύτητες με συνέπεια αυτοκινητιστικά ατυχήματα και λιγότερους πεζούς να κάνουν βόλτα. Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με ένα μεγάλο δίκτυο δωρεάν δημόσιων αστικών μεταφορών, θα επιτρέψει τις καθημερινές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ πεζών και επιβατών. Οι καθημερινές κοινωνικές εμπειρίες όπως τα νεύματα, τα χαμόγελα και η τυχαία κουβέντα με συμπολίτες μπορούν δυνητικά να μας κάνουν να νιώθουμε πιο άνετα στους δρόμους μας.

Αυτό με τη σειρά του, φέρνει μαζί του και άλλα θετικά αποτελέσματα, όπως τη δραστική μείωση των προβλημάτων υγείας που προαναφέρθηκαν, αλλά και τη μείωση της ταχύτητας των αυτοκινήτων, που ευθύνεται για το θάνατο ενός τεράστιου αριθμού ανθρώπων σε όλο τον κόσμο, καθώς και τη μείωση της ρύπανσης του αέρα στις σύγχρονες μητροπόλεις που βρίσκονται υπό την κυριαρχία των ιδιωτικών αυτοκινήτων.

Οι χώροι πρασίνου είναι άλλη μία βασική πτυχή του αστικού περιβάλλοντος. Σύμφωνα με τον Bob Lalasz, τέτοιοι χώροι έχουν την τάση να κάνουν τους ανθρώπους πιο ευτυχισμένους[5]. Επιπλέον, οι χώροι πρασίνου φέρνουν τους ανθρώπους πιο κοντά. Επομένως, σε ένα αστικό έργο που προωθεί την κοινότητα, η φύση θα πρέπει να αποτελεί ένα απαραίτητο μέρος του αστικού τοπίου. Οι κήποι, μέρος των συνεταιρισμών κατοικιών, δίνουν από κοινού τον χρόνο για κηπουρική στους γείτονες, *δένοντάς τους*. Επίσης, ενθαρρύνεται δυνητικά η ανάπτυξη της

κοινοτικής/αλληλέγγυας οικονομίας από τους γείτονες, παράγοντας τα δικά τους τρόφιμα και ανταλλάσσοντάς τα ή μοιράζοντάς τα με άλλους αστικούς κηπουρούς.

Πάρκα και δημόσιοι κήποι πρέπει να ανακατεύονται μέσα σε όλη τη μικτή αστική αρχιτεκτονική. Υπάρχει μια ορισμένη τάση στις σύγχρονες μητροπολιτικές πόλεις για μεγάλης κλίμακας πάρκα φτιαγμένα σε ζώνες μακριά από τις οικιστικές περιοχές και τους χώρους εργασίας, καθιστώντας την ανθρώπινη αλληλεπίδραση με τη φύση μια σπάνια ευκαιρία. Σε αντίθεση με αυτή τη λογική, η μικτή πόλη, όπως περιγράφεται εδώ, θα μπορούσε να περιλαμβάνει χώρους πρασίνου που βρίσκονται διάσπαρτοι σε διάφορες τοποθεσίες σε όλη την πόλη. Όπως αναφέρει ο Charles Montgomery[6], αυτό δεν αποκλείει την ύπαρξη πάρκων μεγάλης κλίμακας, αλλά το αστικό πράσινο δεν θα πρέπει να περιορίζεται σε αυτά. Αυτό σημαίνει οι άνθρωποι να έχουν την ευκαιρία να έρχονται σε επαφή με μικροσκοπικούς κήπους και πάρκα στον δρόμο τους προς την δουλειά για παράδειγμα, καθώς και να βιώνουν την αίσθηση *«μέσα στο δάσος»* μπαίνοντας στα τεράστια τοπικά πάρκα.

Οι δημόσιες πλατείες παίζουν καίριο ρόλο σε μια πόλη που ενθαρρύνει τον κοινοτικό πολιτισμό και την «έννοια του πολίτη», καθώς λειτουργούν ως χώροι για κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και ως φόρουμ για την έκφραση πολιτικών απόψεων. Έτσι, θα πρέπει να διατίθενται ελεύθερα για λαϊκή διαβούλευση, σε αντίθεση με το σήμερα, όπου γραφειοκράτες αποφασίζουν ποιος, πότε και γιατί θα πρέπει να τις χρησιμοποιεί.

Ωστόσο, ακούμε επίσης διάφορες κριτικές όσον αφορά τον υπερπληθυσμό των σύγχρονων πόλεων, που οδηγεί σε περαιτέρω αποξένωση και απόσυρση στην παθητικότητα. Αν αυτό είναι αλήθεια, μήπως θα έπρεπε να εγκαταλείψουμε τη ζωή της πόλης εντελώς και να επιστρέψουμε στη ζωή του χωριού; Σύμφωνα με τη μελέτη του ψυχολόγου Andrew Baum[7], η αίσθηση του υπερπληθυσμού τροφοδοτείται από τον πολεοδομικό σχεδιασμό που δεν επιτρέπει στους ανθρώπους να ελέγχουν την ένταση των

αυθόρμητων κοινωνικών αλληλεπιδράσεων. Ο Baum συγκρίνοντας τη συμπεριφορά των κατοίκων σε δύο πολύ διαφορετικούς κοιτώνες κολεγίου, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι μαθητές των οποίων το περιβάλλον τους επέτρεπε να ελέγχουν τις κοινωνικές τους αλληλεπιδράσεις είχαν λιγότερο άγχος και έχτισαν περισσότερες φιλίες από ότι οι φοιτητές που ζούσαν σε μακρείς και γεμάτους από κόσμο διαδρόμους.

Ως εκ τούτου, η απάντηση στο πρόβλημα του υπερπληθυσμού θα μπορούσε να βρεθεί στη δημιουργία ημι-δημόσιων / κοινόχρηστων χώρων, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν μια μέση λύση μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου. Αυτό θα σήμαινε την εγκατάλειψη των γιγάντιων στεγαστικών σχεδίων στα οποία μεγάλος αριθμός ανθρώπων ζουν μαζί (όπως οι γιγάντιοι εργατικοί “στρατώνες” της σοσιαλιστικής εποχής), χωρίς ποτέ να αισθάνονται αρκετά μόνοι. Αντ’ αυτού, μπορεί να δοθεί χώρος σε μικρομεσαίους συνεταιρισμούς κατοικιών με κοινόχρηστους χώρους στη διάθεσή όλων των γειτόνων. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργούνται τρία επίπεδα κοινωνικών πεδίων – το ιδιωτικό, το κοινοτικό και το δημόσιο – επιτρέποντας στους πολίτες να ρυθμίζουν την κοινωνική τους αλληλεπίδραση, δίνοντάς τους έτσι την αίσθηση της άνεσης και την ενθάρρυνση της ισονομίας.

Αστικός σχεδιασμός και άμεση δημοκρατία

Πολλά πράγματα μπορούν να γίνουν μέσω του αστικού σχεδιασμού για την ενθάρρυνση του κοινοτικού αισθήματος μεταξύ των πολιτών. Αλλά υπάρχει επίσης η ανάγκη για τη δημιουργία θεσμών δημόσιας διαβούλευσης που θα επιτρέπουν στους συν-κατοίκους να καθορίζουν συλλογικά τη μοίρα των πόλεών τους, καθώς και των ίδιων. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς τι άλλο θα μπορούσε να φέρει τους ανθρώπους πιο κοντά ως κοινότητα από το αίσθημα της κοινής ευθύνης για την πόλη τους.

Έτσι, μια πόλη πρέπει πάντα να προσπαθεί για τη διαχείρισή της μέσω της άμεσης δημοκρατίας. Αυτό απαιτεί τη δημιουργία δημόσιων χώρων, κατάλληλων για τη στέγαση αμεσοδημοκρατικών θεσμών, όπως είναι οι γενικές συνελεύσεις. Τέτοιοι χώροι, όπως

δημόσιες πλατείες, αίθουσες ή αμφιθέατρα, χρειάζονται τον κατάλληλο τεχνικό εξοπλισμό, επιτρέποντας στον ομιλητή να ακούγεται ανάμεσα σε συγκεντρώσεις αρκετών χιλιάδων πολιτών, καθώς και να μεταδίδεται ζωντανά έτσι ώστε όποιο μέλος της κοινότητας επιθυμεί να μπορεί να παρακολουθήσει τη συνέλευση και από απόσταση.

Ο Murray Bookchin αναφέρεται[8] στις πόλεις του παρελθόντος, πριν από την εμφάνιση της κρατικής διαχείρισης. Σε αυτές οι πολίτες συμμετείχαν ενεργά στη διαμόρφωση της πόλης τους, βαθιά και ηθικά αφοσιωμένοι σε αυτές. Αλλά με την εμφάνιση του κοινοβουλευτισμού και του καπιταλισμού, οι πολίτες αντικαταστάθηκαν από παθητικούς καταναλωτές, που απλώς διέρχονται από το αστικό τους περιβάλλον, χωρίς καμία δέσμευση σε αυτό.

Τέτοιο βήμα προς την επανασχεδίαση του ρόλου της πόλης ως εμψυχώτρια της κοινότητας και των πολιτών είναι, κατά μία έννοια, η επανα-ανακάλυψη εκ νέου της λογικής της *πόλεως*, όπως ήταν κατανοητή από τους αρχαίους Αθηναίους. Φυσικά, το μέγεθος της πόλης της εποχής τους και της δικής μας είναι ασύγκριτο, αλλά η λογική πάνω στην οποία χτίστηκε η πόλη τους μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως *«σπέρμα»* από εμάς σήμερα, όπως προτείνει ο Κορνήλιος Καστοριάδης[9]. Η αρχαία Αθήνα ενθάρρυνε το αίσθημα της κοινότητας, καθώς και τους ενεργούς πολίτες, γεννώντας μία από τις πλέον σημαίνουσες περιόδους της ανθρώπινης δημιουργικότητας εώς τώρα. Στην καρδιά της αθηναϊκής αστικής ζωής βρίσκονταν η *Αγορά* και η *Εκκλησία του Δήμου (γενική συνέλευση).* Η *Αγορά* ήταν τοποθετημένη σε ένα προσβάσιμο και κεντρικό σημείο της πόλης, όπου οι Αθηναίοι περνούσαν ένα μεγάλο μέρος του χρόνου τους ανταλλάσσοντας αγαθά, πληροφορίες και απόψεις, ή με άλλα λόγια – κοινωνικοποιούνταν – ενώ στη συνέλευση συνδέονταν μεταξύ τους καθώς και με την πόλη τους μοιραζόμενοι την ευθύνη για τη μοίρα της.

Τα κοινωνικά κινήματα για την πόλη

Τα τελευταία χρόνια γινόμαστε μάρτυρες ενός αυξανόμενου ενδιαφέροντος των κοινωνικών κινημάτων για το αστικό ζήτημα. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι αρχίζουν να παρατηρούν την επίδραση που έχουν οι πόλεις μας πάνω μας. Διαφορετικά κινήματα, επικεντρωμένα στο αστικό ζήτημα εμφανίζονται, κάποια εστιάζοντας στις δημοτικές εκλογές και άλλα στον πολεοδομικό σχεδιασμό. Ωστόσο, φαίνεται ότι τα περισσότερα από αυτά δεν βλέπουν αυτό το ζήτημα με έναν ολιστικό πολιτικό τρόπο.

Από τη μία πλευρά, η εισαγωγή αλλαγών, όσο σημαντικές κι αν είναι αυτές, στον τρόπο που οι τοπικές εκλογές διεξάγονται, δεν θα δώσει τις πόλεις πίσω στους πολίτες της. Αυτό μπορεί να γίνει μόνο με την εισαγωγή νέων διαβουλευτικών θεσμών, όπως γενικών συνελεύσεων, οι οποίοι θα επιτρέψουν σε κάθε πολίτη να αποφασίζει άμεσα τον καθορισμό της μοίρας της πόλης του. Ο ρόλος των υφιστάμενων τοπικών αρχών πρέπει να αρκεστεί στην εποπτεία και την εκτέλεση των αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί από τους νέους αυτούς θεσμούς, και ως εκ τούτου να υπόκεινται σε αυτούς μέσω της ανάκλησης, της κλήρωσης και της κυκλικής εναλλαγής.

Από την άλλη πλευρά, τα κοινωνικά κινήματα που ασχολούνται με τα θέματα της πόλης συχνά τείνουν να περιορίζουν την ενασχόλησή τους αποκλειστικά στον αστικό σχεδιασμό, περιμένοντας από τις τοπικές αρχές να εφαρμόσουν τις προτάσεις τους. Το έργο τους παραμένει στα μισά του δρόμου, δεδομένου ότι μία πόλη δεν αποτελείται μόνο από κτήρια, δρόμους και πλατείες, αλλά και από ανθρώπους, και ως εκ τούτου, από κοινωνικές σχέσεις και μορφές οργάνωσης. Όπως αναφέρει ο Henri Lefebvre: *Το δικαίωμα στην πόλη δεν μπορεί να νοείται ως απλό δικαίωμα επίσκεψής της ή ως μία επιστροφή στις παραδοσιακές πόλεις. Μπορεί να διατυπωθεί μόνο ως ένα μετασχηματισμένο και ανανεωμένο δικαίωμα στην αστική ζωή.* [10]

Έτσι, η προσέγγισή μας πρέπει να επικεντρώνει στη σύνδεση του αστικού σχεδιασμού με την πολιτική και τη λήψη αποφάσεων,

ειδικότερα. Όπως είδαμε παραπάνω, η ριζική αλλαγή στη μία πλευρά δύσκολα μπορεί να υλοποιηθεί, χωρίς μία αντίστοιχη ριζική αλλαγή να συμβαίνει και στην άλλη. Αλλά αυτό που φαίνεται ως μια πολύ καλή αρχή, είναι το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι δίνουν προσοχή στον ρόλο που το αστικό μας περιβάλλον επηρεάζει εμάς, τις κοινωνικές μας σχέσεις και τα πολιτικά μας έργα εν γένει.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] https://journalistsresource.org/studies/environment/cities/global-urban-expansion-impact-biodiversity-carbon-2030
[2] https://www.commondreams.org/views/2015/10/23/good-place-everyone-walk
[3] Donald Appleyard and Mark Lintell. “The environmental quality of streets (1972): the resident’s view point” in Journal of the American Planning Association. pp. 84-101
[4] https://www.citylab.com/design/2014/10/why-12-foot-traffic-lanes-are-disastrous-for-safety-and-must-be-replaced-now/381117/
[5] https://blog.nature.org/science/2015/05/22/science-nature-emotion-affect-feel-better/
[6] Charles Montgomery (2013). Happy City, Penguin Books. p.110
[7] Stuar Valins and Andrew Baum (1973). “Residential Group Size, Social Interaction, and Crowding”, in Environment and Behavior.
[8] https://new-compass.net/articles/toward-communalist-approach
[9] Castoriadis, Cornelius (1983): The Greek Polis and the Creation of Democracy (1983)
[10] Henri Lefebvre (1996): Writings on Cities. Blackwell, p.158

Μετάφραση από Rebelian

Το αρχικό κείμενο στα αγγλικά εδώ

Περί Εξαρχείων ο λόγος

Νίκος Κατσιαούνης

Τελικά ποιος φταίει για την κατάσταση σήμερα στα Εξάρχεια;

Μήπως φταίνε οι ατάλαντοι δημοσιογραφίσκοι φυλλάδων και σοβαροφανών εφημερίδων που λιβελογραφούν ανοήτως εναντίον των Εξαρχείων; Μήπως φταίνε οι φαντασμένοι συγγραφείς της λογοτεχνικής μπουρδολογίας που από τους λόφους του Κολωνακίου βλέπουν, ως άλλοι λεγεωνάριοι του ’44, να τους απειλεί η οργή των άξεστων επαναστατών; Μήπως φταίνε οι επηρμένοι φορείς της εξουσίας που δεν μπορούν να απολαύσουν το μυρωδικό τους τσάϊ και το ταρτάρ σολομού με μους μελιτζάνας στα Εξάρχεια, προσπαθώντας να μην ξεχάσουν ότι υπήρξαν κάποτε οργισμένα νιάτα απέναντι στην κρατική καταπίεση και κατά βάθος λαϊκά παιδιά προλεταριακής ιδιοσυγκρασίας που η άτιμη η ζωή τούς έριξε σε υπουργικούς θώκους; Μήπως φταίνε οι επαναστάτες του πετροπολέμου κάθε Παρασκευή και Σάββατο βράδυ, εκεί που η επανάσταση εξαντλείται στις πέτρες, στους καμένους κάδους και στις μπύρες μέσα στην πλατεία και στα πεζοδρομημένα στενά της αντιεμπορευματοποιημένης (εκτός από μπύρα Άμστελ, τσιγάρα Μάλμπορο, και τα τζιν Λιβάις φυσικά) και εναλλακτικά βαπτιζόμενης νυχτερινής ζωής;

Μήπως φταίει η απολιτικοποίηση και η ανωριμότητα των κινηματικών φορέων και ατόμων που στο όνομα της διαρκούς εξέγερσης εναντίων όλων (το μόνο που αφήνουν είναι η σιγουριά για τον εαυτό τους) κάνουν τα στραβά μάτια, θέλοντας να έχουν και οι ίδιοι τις δικές τους στρατιές των, κατά Λένιν, χρήσιμων ηλιθίων για την έφοδο στα ανάκτορα τη μεγάλη νύχτα, αλλά και την εξυπηρέτηση των ιδιοτελών τους βλέψεων που την καλύπτουν

με επαναστατική φρασεολογία. Μήπως φταίνε τα καλέσματα των ιδεαλιστών μηδενιστών που νομίζουν ότι ο κόσμος είναι ένα κόμικ με καλούς και κακούς και οι ίδιοι οι σούπερ ήρωες που θα τον σώσουν και θα επιβάλουν δια της βίας την ελευθερία (!); Μήπως φταίνε τα καλέσματα για το μπογιάτισμα, σε χρώμα της αρεσκείας μας, του Δεκέμβρη, που από μήνας μιας εξέγερσης κατήντησε η μίζερη πεζοπορία των πολιτικών γκρουπούσκουλων;

Η ζωή εν μύθοις επενεργεί στην ανθρώπινη ιδιοσυγκρασία δίνοντας νόημα και ένα μαντήλι για τα δάκρυα των παροντικών και μελλοντικών ματαιώσεων και ονειρώξεων, ατομικών και συλλογικών. Τα Εξάρχεια, τουλάχιστον από τη μεταπολίτευση και πέρα, ήταν πάντα ένας χώρος που είτε έβραζε από ζωή είτε έβραζε στο ζουμί του. Επαναστάτες, ποιητές, διανοούμενοι, καλλιτέχνες, φρικιά, νεοχίπηδες, πάνκηδες, ροκάδες, μεταλάδες, τρανσάδες, πρεζάκια, λογοτέχνες, τρομοκράτες, εκδότες, σκηνοθέτες, λαϊκοί, σκυλάδες, όλοι έχουν μια ιστορία να διηγηθούν για τα Εξάρχεια στην παρέα τους και πριν πέσουν το βράδυ για ύπνο.

Ένας από τους διανοούμενους, τουλάχιστον αυτούς που ήξεραν τι έγραφαν, σημείωσε κάπου στα τέλη του 1980 ότι «η πλατεία Εξαρχείων έγινε η προέκταση της πλατείας Κολωνακίου». Τι να εννοούσε άραγε; Γιατί αυτή η ταύτιση ειδικά για μια περίοδο των Εξαρχείων που καλύπτεται από την πραγματικότητα του μύθου της δημιουργικής αναζήτησης, του δημιουργικού αναστοχασμού και του ανατρεπτικού πράττειν, που κατέληξε στην καταναλωτική μανία τόσο των εμπορευμάτων όσο και των σημασιών που συγκροτούσαν άτομα και κοινωνία, πλατεία και πλατειακούς.

Τα Εξάρχεια έχουν γίνει το άλλοθι της εξουσίας για την επιβολή της ασφάλειας και για την αναζήτηση του εσωτερικού εχθρού, το άλλοθι των νοικοκυραίων για να έχουν να βρίζουν επειδή η νιότη τούς έταξε πως θα γινόταν άλλοι, και το άλλοθι των επαναστατημένων για κοινωνική απεύθυνση και μητρική φωλιά. Για την εξουσία είναι το γαλατικό χωριό που πρέπει να εξαφανιστεί ενώ για τους «μύστες» της εξεγερσιακής μανιοκατάθλιψης ο χώρος που οι ίδιοι και άλλος κανείς δεν πρέπει να έχει τον λόγο μιας

και «το δίκιο το έχουν οι εξεγερμένοι κι όχι οι ρουφιάνοι και οι προσκυνημένοι». Μόνο που μπορεί να προσκυνάμε εύκολα τα ομοιώματα και τις φαντασιώσεις μπροστά από τον καθρέφτη μας. Ειδικά όταν φεύγουμε από την καταπίεση της οικογενειακής θαλπωρής ή άμα τη επιστροφή από τη μισθωτή εργασία, όπου εκεί θα πρέπει να είμαστε τύπος και υπογραμμός.

Τι θα γίνει τελικά με τα Εξάρχεια; Πολλοί αναρωτιούνται τις τελευταίες ημέρες, είτε για λόγους αγωνίας είτε για λόγους διατεταγμένης υπηρεσίας. Μόνο που αυτή η συζήτηση κρατάει καλά εδώ και 40 χρόνια και τα ερωτήματα παραμένουν στη ρητορική τους διάσταση. Αυτό που προς το παρόν μπορεί να γίνει είναι τα Εξάρχεια να εξακολουθήσουν να αποτελούν το μητροπολιτικό χωνευτήρι των κάθε λογής επιλογών (εξουσιαστικών και μη) και η κολυμπήθρα του Σιλωάμ της δημιουργικότητας και της βλακείας. Εξάλλου, ποιος να αναρωτηθεί και να πράξει σοβαρά σε μια περίοδο που η κρίση έχει απογυμνώσει τα πάντα φτάνοντας έως και τα βάθη της ύπαρξης;

Ας το παίξουμε και εμείς κουλτουριάρηδες ποιητές της πλατείας Εξαρχείων και ας κλείσουμε το κείμενο δαύτο, όχι με μια πρόταση (εξάλλου οι συνταγογράφοι της κοινωνικής εξέγερσης μάς έχουν πνίξει το τελευταίο διάστημα) αλλά με ένα ποίημα:

Ο πόλεμος δεν μου πήρε τίποτα
Έχασα τη ζωή μου εν ειρήνη
Αλλάζοντας καταφύγια
Έμαθα τον αποχαιρετισμό σ’ όλες τις γλώσσες

Ξέρω
Τη λευτεριά δεν την κερδίζεις φεύγοντας
Ούτε γυρίζοντας τον διακόπτη σβήνοντας το μυαλό
Τα δάση που κρυβόμαστε αύριο θα πιάσουνε φωτιά
Και μεις θα βγούμε κλαίγοντας έξω από τούτες τις σελίδες
Όσοι θα ζήσουν θα ζήσουν έξω από τις σπηλιές

Υ.Γ.: Το ποίημα είναι του Γεράσιμου Λυκιαρδόπουλου

Μια κριτική υπεράσπιση του δημόσιου χώρου των Εξαρχείων

…Η φαντασιακή συγκρότηση του χώρου και τα όρια της

Δημήτρης Πέττας

Ο αστικός χώρος αποτελεί κοινωνική κατασκευή και ως τέτοια ενσωματώνει αξίες, συμβολισμούς και νοήματα, τόσο ιστορικά όσο και σύγχρονα. Σε μία περίοδο που η κοινωνικές λειτουργίες του χώρου συνεχώς υποβαθμίζονται προς όφελος των οικονομικών, σηματοδοτώντας την κατακυριάρχηση της χρηστικής από την ανταλλακτική αξία (Lefebvre, 1968; Debord, 1968) και η κανονικότητα όπως αυτή καθορίζεται από τις εκάστοτε οικονομικές "αναγκαιότητες" οδηγεί τους δημόσιους χώρους στην ομογενοποίηση και την απογύμνωση από ουσιαστικές κοινωνικές λειτουργίες, η ανάδειξη και στήριξη χώρων οι οποίοι λειτουργούν ως αστικά κοινά (Harvey, 2012) είναι κρίσιμη.

Στη γειτονιά των Εξαρχείων, μια γειτονιά που από το 1973 αποτελεί κρίσιμο και προνομιακό χώρο για τη ριζοσπαστική αφήγηση στην Ελλάδα, κάτοικοι, επισκέπτες και εργαζόμενοι έχουν αναπτύξει μία ιδιαίτερη σχέση με τον δημόσιο χώρο η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό οικειοποίησης, χρήση του για εναλλακτική και μη καταναλωτική ψυχαγωγία και σε αρκετές περιπτώσεις διαμόρφωση του μέσα από αυτοδιαχειριστικές πρακτικές. Ταυτόχρονα, η γειτονιά των Εξαρχείων- και λόγω των πολιτικών χαρακτηριστικών της- αποτελεί ταυτόχρονα έναν χώρο όπου οι άνθρωποι του υπογείου (βλ. Ηλίας Πετρόπουλος) βρίσκουν στοιχεία αποδοχής και ένταξης. Τα χαρακτηριστικά του δημόσιου χώρου των Εξαρχείων συνδέονται με δύο αντιθετικές προσεγγίσεις της ευρύτερης περιοχής: στη μία πλευρά εμφανίζονται αναφορές σε "γκέτο" και απαγορευμένες ζώνες και στην άλλη σε έναν χώρο

ελευθερίας και δημιουργίας.

Σε κάθε χωρική ενότητα αναπτύσσονται σχέσεις εξουσίας οι οποίες σε σημαντικό βαθμό διαμορφώνουν το κοινωνικό περιβάλλον αλλά και τον ίδιο τον χώρο. Οι σχέσεις αυτές αφενός λαμβάνουν διαφορετικές μορφές και αφετέρου αναπτύσσονται σε διαφορετικά επίπεδα. Οι σχέσεις εξουσίας, σύμφωνα με τον Foucault (1975; 1980; 1991; 1994), δεν αποτελούνται αποκλειστικά από πρακτικές οι οποίες λαμβάνουν τη μορφή απευθείας αντιπαράθεσης. Ταυτόχρονα με τις παραπάνω, κρίσιμη θεωρείται η διαμόρφωση του πεδίου πιθανών δράσεων αντίπαλων ομάδων και μηχανισμών μέσω της εισαγωγής πρακτικών, χρήσεων και λειτουργιών οι οποίες περιορίζουν εμμέσως το πεδίο δράσης τους. Επιπλέον, ειδικά σε περιοχές όπως τα Εξάρχεια όπου εμφανίζεται υψηλή συγκέντρωση συμβολικού κεφαλαίου το οποίο συγκροτείται όπως αναφέρει ο Bourdieu (1994) στην "κοινή αναγνώριση της αξίας του", οι σχέσεις εξουσίας οι οποίες συγκροτούνται στο επίπεδο των συμβολισμών και των νοημάτων είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Η κοινή συμμετοχή κατοίκων, επισκεπτών, πολιτκών και κοινωνικών ομαδων αλλά και μέρους των καταστηματαρχών της περιοχής σε ένα αρκετά ενιαίο συμβολικό σύστημα έχει οδηγήσει στη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για τους μετέχοντες στη ριζοσπαστική αφήγηση στις σχέσεις εξουσίας, οι οποίες αναπτύσσονται στο φαντασιακό επίπεδο και μεταφράζονται σε χωρικές συνθήκες και πρακτικές: διάδοση ριζοσπαστικών αφηγήσεων στο αστικό περιβάλλον, δράσεις αλληλεγγύης και αντίστασης, υψηλά επίπεδα ανεκτικότητας και αποδοχής κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων.

Εντούτοις, η κυριαρχία των ριζοσπαστικών αφηγήσεων στο φαντασιακό επίπεδο εμφανίζει αδυναμία στο να μεταφραστεί σε αντίστοιχες πρακτικές στο επίπεδο της καθημερινότητας, ιδιαίτερα σε ότι αφορά συνθήκες αποκλεισμού οι οποίες πράγματι εμφανίζονται στα Εξάρχεια. Στον κεντρικό δημόσιο χώρο της γειτονιάς, στην πλατεία Εξαρχείων, υπάρχουν σημαντικές ομάδες (παιδιά, ηλικιωμένοι, οικογένειες) οι οποίες είτε υποεκπροσωπούνται είτε απουσιάζουν ολοκληρωτικά. Αιτία του αποκλεισμού τους αποτελεί σε σημαντικό βαθμό η μαζική

κατανάλωση κάναββης και η παρουσία επιθετικών ομάδων χωρίς ιδεολογική/ πολιτική συγκρότηση οι οποίες είτε σχετίζονται με το εμπόριο ουσιών είτε προβαίνουν σε πρακτικές αποκλεισμού παρουσιαζόμενοι ως ελεγκτές του πλήθους και των δρατηριοτήτων στη πλατεία.

Με το πρώτο σκέλος δεν επιθυμώ να μπω σε μία κριτική της κάνναβης ή στη κατάταξη της στις ναρκωτικές ουσίες. Αποτελεί όμως γεγονός ότι όταν σε έναν δημόσιο χώρο υπάρχουν σε καθημερινή βάση πολυάριθμοι καταναλωτές της, έχουμε μία πρακτική η οποία αποκλείει την παρουσία παιδιών, ηλικιωμένων και οικογενειών. θεωρώ εδώ δεδομένο ότι οποιαδήποτε ριζοσπαστική προσέγγιση του χώρου θέτει ως κύριο στόχο την άρση των αποκλεισμών και την ένταξη. Η οπτική αυτή υιοθετείται και από πολιτκές ομάδες και κατοίκους οι οποίοι προχώρησαν στην ίδρυση της Λαϊκής Συνέλευσης Εξαρχείων με σκοπό την ανατροπή των συνθηκών αποκλεισμού. Η απόσταση μεταξύ των σχέσεων εξουσίας στο φαντασιακό επίπεδο και στο επίπεδο της καθημερινότητας οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην απόπειρα εκμετάλλευσης και οικειοποίησης κυρίαρχων εννοιών της πρώτης κατηγορίας από τις ομάδες οι οποίες αποτελούν παράγοντες αποκλεισμού. Η μαζική κατανάλωση κάνναβης συμβαίνει στο όνομα της ελευθερίας και οι αναίτιες βίαιες επιθέσεις στο όνομα της αναρχίας.

Φυσικά, οι φορείς των παραπάνω καμία σχέση δεν έχουν με οποιαδήποτε συλλογικότητα και συγκροτημένη ομάδα της περιοχής. Η επίκληση των κυρίαρχων εννοιών και συμβολισμών της γειτονιάς συμβαίνει με μοναδικό στόχο τη “νομιμοποίηση” της παρουσίας και των πρακτικών τους και το γεγονός αυτό- η ανάγκη ένταξης και άντλησης στοιχείων από το συλλογικό φαντασιακό της περιοχής- υπογραμμίζει τη σημασία των σχέσεων εξουσίας στο φαντασιακό επίπεδο. Οι πραγματικοί μέτοχοι και στυλοβάτες των εννοιών αυτών και των συνεπαγόμενων πρακτικών- πολιτικοί και κοινωνικοί χώροι, κάτοικοι και κάποιοι καταστηματάρχες- έχουν σε σημαντικό βαθμό αντιληφθεί την απόπειρα των φορέων του αποκλεισμού να ισχυροποιηθούν μέσω της ένταξης τους στο

συλλογικό φαντασιακό. Χαρακτηριστική είναι η ανάπτυξη και χρήση του όρου “κοινωνικός κανιβαλισμός” η οποία έρχεται να οριοθετήσει τη μετάφραση των κυρίαρχων νοημάτων σε πρακτικές. Εντούτοις, η ελευθερία της περιστασιακής χρήσης της πλατείας για εκδηλώσεις και δράσεις είχει δώσει στα ριζοσπαστικά συλλογικά υποκείμενα της περιοχής μία ψευδαίσθηση ηγεμονίας η οποία όμως γκρεμίζεται καθημερινά από τις πρακτικές αποκλεισμού.

Η Λαική Συνέλευση Εξαρχείων και η αυτόνομη δράση πολιτκών ομάδων και οργανώσεων κατοίκων ωστόσο, έχει ξεκινήσει τα τελευταία χρόνια να επεμβαίνει ουσιαστικά και αποτελεσματικά στις σχέσεις εξουσίας στο επίπεδο της καθημερινότητας αντλώντας εργαλεία και από τους δύο τρόπους που αναφέρθηκαν πριν. Στο επίπεδο της απευθείας αντιπαράθεσης δημιουργήθηκαν ομάδες αποτροπής του εμπορίου ενώ στο επίπεδο της δημιουργίας αποτρεπτικών συνθηκών διοργανώθηκαν πορείες, εκδηλώσεις και δραστηριότητες οι οποίες έχουν ως στόχο την επανένταξη των αποκλεισμένων ομάδων. Το γεγονός ότι η κυριαρχία στο επίπεδο των νοημάτων δεν μεταφράζεται απευθείας σε αντίστοιχες συνθήκες στο επίπεδο της καθημερινότητας έχει γίνει πεποίθηση στα ενεργά συλλογικά υποκείμενα της περιοχής και μέσα από αυτή τη παραδοχή πραγματοποιούνται ουσιαστικές δράσεις, παρά τις προσπάθειες του κράτους και των μηχανισμών τους να κατευθύνουν το εμπόριο και τη χρήση στη γειτονιά των Εξαρχείων, έχοντας την αντίστοιχη υποστήριξη από τα κυρίαρχα ΜΜΕ και τους οπαδούς της κανονικότητας.

Δυστυχώς για αυτούς, τα Εξάρχεια λειτουργούν σύμφωνα με μια διαφορετική κανονικότητα, της οποίας φορείς είναι οι πολιτικοί χώροι και οι ενεργοί κάτοικοι.

Προβολές Μετασχηματισμών (ντοκιμαντέρ 2014)

Προβολές Μετασχηματισμών (2014)

Πρόκειται για ένα ντοκιμαντέρ μυθοπλασίας με θέμα την οικονομική κρίση. Παρουσιάζει το κέντρο της Αθήνας δέκα χρόνια μετά το τέλος της κρίσης. Στόχος δεν είναι η πρόβλεψη του μέλλοντος αλλά η προβολή μιας πραγματικότητας σε ένα αστικό κέντρο που διαρκώς μεταλλάσσεται.

Το ντοκιμαντέρ δημιουργήθηκε στα πλαίσια διπλωματικής εργασίας αρχιτεκτονικής σχολής.

[youtube id="EjYamdt3ndY"]

Να βλέπουν 22 και να παίζουν χιλιάδες

Γιώργος Κτενάς

Σε παλιότερο σημείωμα είχαμε αναφέρει πως σε κάθε καινούργια πόλη στην αρχαία Ελλάδα, οι κάτοικοι δημιουργούσαν πρώτα την αγορά: στο δημόσιο χώρο προκύπτει δημόσιος χρόνος. Για αυτό τα σπίτια (σε αντίθεση με τους ναούς, τα δημόσια κτίρια κ.λπ.) ήταν μικρά και λιτά και δεν προσφερόντουσαν για κοινωνική συναναστροφή. Μία ανθρωποκεντρική και βαθιά κοινωνική πολεοδομική προσέγγιση, που έδινε στο δημόσιο χώρο πρωταγωνιστικό ρόλο. Στις μέρες μας το ίδιο ζήτημα μας απασχολεί από την αντιστροφή του: δεν υπάρχει δημόσιος χρόνος, που είναι η βάση για τον αναστοχασμό και την εξέλιξη μίας κοινωνίας που θέλει να υπάρχει ως τέτοια, λόγω της έλλειψης

δημόσιου χώρου. Κι αυτό είναι ένα από τα κύρια προβλήματα των σημερινών κοινωνιών, που παρότι σύγχρονες όσον αφορά την απεικόνισή τους σε ημερολόγιο τοίχου, μοιάζουν περισσότερο αρχαϊκές και ανώριμες από ποτέ.

Και να δούμε πόσο μπορεί η έλλειψη δημόσιου χώρου να επηρεάσει τον αθλητισμό και το ποδόσφαιρο ειδικότερα, που είναι μέσο ψυχαγωγίας και υποκατάστατο κοινωνικοποίησης. Από την άποψη ότι μπορεί να νοηματοδοτήσει τις πράξεις των ανθρώπων, σαν κοινωνικός καθρέφτης, στη βάση του συναγωνισμού, της ένταξης στην ομάδα, της διδασκαλίας τού σοσιαλιστικού πνεύματος. Με την ίδια τη φύση του αθλήματος να είναι πιο κοντά στα λαϊκά στρώματα, λόγω της σωματικής επαφής που υπάρχει μέσα στο παιχνίδι – στα μεγαλοαστικά στρώματα προτιμούνται άλλα αθλήματα, που επιβάλλουν την ύπαρξη προσωπικού χώρου.

Κάποτε ένα ποδοσφαιρικό γήπεδο μπορούσε να αναπαρασταθεί στις πλατείες, τις αλάνες γύρω από ένα σχολειό ή στον προαύλιο χώρο του, στα πάρκα, ακόμα και σε δρόμους ανάμεσα τα σπίτια. Στις μέρες μας αυτή η προοπτική δεν υπάρχει. Είτε επειδή οι πλατείες έχουν γεμίσει με τραπέζια από καφετέριες ή έχουν γίνει πιάτσες ναρκωτικών (ή και τα δύο) είτε επειδή τα σχολειά και τα δημοτικά γήπεδα είναι κλειδωμένα είτε επειδή ακόμα και στις πιο απόμερες γειτονιές έχουν κάνει κατάληψη τα αυτοκίνητα. Η αστικοποίηση των κοινωνιών, έχει επιβάλλει καλούπια νέας μορφής ακόμα και στο ποδόσφαιρο. Βάζοντας το άθλημα σε έναν δρόμο τυποποίησης, περιορίζοντας τις πραγματικές δυνατότητες ανάπτυξής του, ακόμα και αφαιρώντας τη δυνατότητα ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο των φτωχότερων στρωμάτων του πληθυσμού.

Κι εδώ μιλάμε για μία ξεκάθαρη γραφειοκρατία που περιορίζει την ανάδειξη του ταλέντου, με αποτέλεσμα να φθίνει σταδιακά το θέαμα. Δεν λείπει η φαντασία ή το ταλέντο από τα νέα παιδιά, αλλά ο χώρος που θα λειτουργήσει ευεργετικά για να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν. Όσο κι αν μοιάζει ουτοπικό σε πρώτη ανάγνωση, αν θέλουμε καλύτερο ποδόσφαιρο με περισσότερη φαντασία και θέαμα, δεν χρειάζεται να φτιάξουμε

γήπεδα που δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι θα παρακολουθούν 22 αθλητές να τρέχουν. Αλλά χώρους κατάλληλους να φιλοξενήσουν 22 θεατές να παρακολουθούν χιλιάδες παιδιά, με μία μπάλα στα πόδια, να αφήνουν τη φαντασία τους να οργιάζει.

Reclaiming the urban space

Yavor Tarinski

Change life! Change Society! These ideas lose completely their meaning without producing an appropriate space.

Henri Lefebvre [1]

The importance of the city nowadays is increasing since, for first time in history, the bigger part of the human population lives in urban spaces and the city's economic role is at its peak. As Antonio Negri suggests: *"the city is itself a source of production: the organized, inhabited, and traversed territory has become a productive element just as worked land once was. Increasingly, the inhabitant of a metropolis is the true center of the world…"* [2]. That's why it has been referred to over and over again in debates over political, economic, social and other strategies for the future.

Modern urban landscape is often being depicted as "dark" place [3]: as a place of alienation, of gray and repetitive architecture, with high suicide rates, expanding psychological disorders and widespread metropolitan violence. It is being presented as prison and its inhabitants as prisoners, deprived by the state and capital from the right to intervene in its creation and development. This is actually true for most contemporary cities. Reshaping of urban landscape is taking

place, which sometimes leads to the violent displacement of people from areas, whose value has risen, to others with lower one (such as the infamous *slums*)[4]. And this "game" with real human lives is being played in favor of capital and power accumulation – in the "cleared" lands are being erected shopping malls, office spaces etc. in the name of economic growth. Henri Lefebvre calls this type of city an oligarchy, managed for its inhabitants by an elite few state experts and corporate managers, thus ceasing to be a public space [5].

The common people, who become victims in these "schemes", on their part, are powerless to resist these processes, at least through the officially recognized legal procedures – neither through the judicial system, nor through the so-called political representatives, all of whom in position of authority and thus intertwined with capital. So amongst the grassroots are appearing different forms of resisting, reclaiming and recreating the urban public space. A colourful palette ranging from urban rioting to self-organized market spaces for product exchange without intermediates and neighborhood deliberative institutions (assemblies, committees etc.).

The loss of "meaning"

Big obstacle for people taking back their cities is the contemporary societal imaginary, viewing, as Richard Sennett suggests, the public space as 'meaningless' [6]. Sennett points at the nineteenth-century, a period of rapid urbanization and economic growth, during which the outcome of the crisis of public culture was that people lost a sense of themselves as an active force, as a "public" (Sennett, 1992:261). Sennett suggests that during this period an important role in the process of depriving the public space from meaning was the adoption of more uniform dress and behavior codes, more passive demeanor and less sociability, all of which can be

seen as byproducts of the emerging consumerist culture and logic of representativity of that period. As Peter G. Goheen says: "*The street became the place for illusion rather than exposure to the truth*" [7]. In a sense, the public man was supplanted by the spectator who did not so much participate in the public life of the city as he observed it.

In order to overcome this point of view we are in need of new significations, which to give back meaning to the public space. And such can emerge only through practices of collectivities of citizens (i.e. the public), that would have positive and practical effect in the everyday life of society. Such processes already are taking place in the countryside and the village. Because of the crisis many are leaving the city life behind, returning to the villages, that once their parents and grandparents fled [8]. In the countryside the city youth rediscovers communal ways of life, sharing of common resources, traditional and ecological agricultural practices etc. But for the majority of those, who undertake such steps, the village is an escape route from the uncertainty of the city, a form of escapism rather than part of political project for social change.

As for those who remain in the cities, living under conditions of growing precarity, unemployment and stress, the future does not seem so bright, with harsh austerity measures still on the horizon. This discontent is producing uprisings and mass mobilizations in urban areas, ranging from the Istanbul's Gezi Park, Ferguson's uprisings against police brutality, the anti-World Cup riots in the Brazilian cities and the Occupy and Indignados movements in the squares of every major city around the World. In all of these cases, in one way or another, the question with urban planning is being posed: can the city square obtain the role of main cell of public deliberation, i.e. simultaneously *agora* (meeting and exchange point) and basic decision-making body; should a global festival of consumerism, such as the World Cup, have the right to reshape

urban landscape, regardless of the 'human' cost; and who should decide if an urban green space (such as Gezi Park) is to be covered with concrete and transformed completely.

For cities of interaction

We can detect a direct link between these attempts of citizens at intervening in the urban landscape and the broader project of direct democracy (i.e. broad public self-management beyond state and capital). Actually in many of these uprisings and movements, the demands for participating in city planning and for participating in political decision-making in general were highly intertwined, because of the broad mistrust of authority, so typical for our times, and the rising interest in authentic democratic practices. According to Henri Lefebvre:

Revolution was long defined […] in terms of a political change at the level of the state [and] the collective or state ownership of the means of production […]. Today such limited definitions will no longer suffice. The transformation of society presupposes a collective ownership and management of space founded on the permanent participation of 'the interested parties' [the inhabitants or users of space] [9].

The demand for broad public intervention in the creation and recreation of the urban landscape can easily be positioned at the heart of the project of direct democracy, since as David Harvey describes it: "*The right to the city is […] a collective rather than an individual right, since reinventing the city inevitably depends upon the exercise of a collective power over the processes of urbanization.*" [10]

Already social movements are engaging in endeavors aiming at intervening in the reshaping of urban landscape. In the center of the city of Athens (Greece), on Notara Street [11], different individuals decided not just to propose, but to practically

initiate alternative solution to the refugee crisis. For years now arriving migrants were forced to seek shelter in open spaces such as parks and squares, exposed to police and fascist violence, rain, cold, etc.[12] What this group of activists decided to do was to reclaim their right to the city. They occupied an abandoned office building, previously used by state bureaucracy, and turn it into housing space for migrants. And they did that through democratic procedures: the building is being managed through general assembly, open for both Greek activists, maintaining the space, and migrants, living in it, and through various working groups, subordinated to it. And this very project is being designed as exemplary for the possibility of reshaping urban landscape according to human needs and desires.

Something similar is taking place in the city of Manchester, where an empty office building was occupied by activists for housing rights and redesigned for being able to accommodate homeless people[13].This is their answer to the contemporary housing crisis in England, which left on the street 280 000 people so far [14].

Another example is the so called *Guerilla Gardening* [15].This is the act of people reclaiming unutilized urban space and turning it into botanical gardens in which they grow food. The term *guerilla gardening* was used for first time in the case of the Liz Chirsty Garden [16] but as practice can be traced back to the Diggers [17]. Nowadays such gardens exist in many cities around the world (London, New York etc.). Usually the produced food is being distributed equally amongst the gardeners and their families and the gardens are being managed democratically. It is another case of people directly transforming urban landscape for the satisfaction of real human needs, beyond and often detrimental to state bureaucracy and market profiteering.

The right to the city is the right of citizens directly to manage their urban environment in ways that differ in scale and manner: from general assemblies being held on public squares to switches on the street lamps, so lighting could be placed under direct public control [18]. However, it is not just the right to place the city in service of physical human needs but to make it reflect the very mindset of its inhabitants, i.e. the citizen's interaction to penetrate every sphere of urban space: such as the architecture, as was the case in the free city-states of medieval Italy where the citizens were participating in the urban planning through deliberative committees [19].

In conclusion, we can say that the urban issue is really becoming a central question today and the qualities of urban life are moving to the forefront of what contemporary protests are about. But in order the city to acquire again meaning as public space, it have to be linked with the project of direct democracy, since in it there is a real public, i.e. society consisted of active citizens. The greek-french philosopher Cornelius Castoriadis points at two stages in the pre-history of modern society in which such a public space was created: the Athenian *polis* and the medieval city-states [20]. We can also see the seeds of it in the Paris Commune, Barcelona of 1936-39, the New England Town Meetings and many more. Only by linking, both in theory and in practice, struggles for the right to the city with the broader project of direct democracy, the modern city can acquire a truly public meaning, instead of the one it has today as temple of economic growth, consumerism, alienation and oligarchy.

Notes:

[1] Lefebvre, Henri. *The Production of Space*, Blackwell, 1991. p. 59.
[2] Negri, Antonio. *Goodbye Mr. Socialism,* Seven Stories Press, 2006. p. 35.

[3] For example in Bifo's book *Heroes: Mass Murder and Suicide* (Verso, 2015) and Proyas's movie *Dark City* (1998)
[4] See Mike Davis. *Planet of Slums*, Verso, 2006.
[5] Mark Purcell on Deleuze, Guattari and Lefebvre
[6] Sennett, Richard. *The fall of public man,* 1976
[7] Goheen, Peter G. *Public space and the geography of the modern city.* p. 482.
[8] Spain is good example for this "Neo-ruralisation"
[9] Lefebvre, Henri. *The Production of Space*, Blackwell, 1991. p. 422.
[10] Harvey, David. *Rebel Cities,* Verso, 2012. p.4
[11] New occupations in solidarity with the refugees
[12] The Battle For Attica Square – Greece
[13] Homeless rights activists occupy empty city centre office block
[14] The homelessness minority: England 2015, p.vii
[15] Guerrilla gardening, examples
[16] The Liz Christy Garden is a community garden in New York, USA, started on 1973.
[17] The **Diggers** were protestant radicals in England, often viewed as predecessors of modern anarchism (see Nicolas Walter. Anarchism and Religion, 1991. p.3). They were aiming at social change through the creation of small egalitarian rural communities.
[18] Simon Sadler. The Situationist City, The MIT Press 1999 p.110
[19] During his service in the Florentine Committee, Dante participated in the preparation and planning of the widening of the street San Procolo (Christopher Alexander, The Oregon Experiment , Oxford University Press, 1975. pp.45, 46).
[20] See for example The Greek Polis and the creation of Democracy (1983) and Complexity, Magmas, History: The Example of the Medieval Town (1993)

Συνέντευξη Ρουσσόπουλος-Κατσιαφίκας: Οικοδομώντας μια Νέα Προοπτική από τα Κάτω (Μέρος 2ο)

Συνέντευξη Δημήτρη Ρουσσόπουλου / Γιώργου Κατσιαφίκα (Μέρος 2ο)
Μέρος 1ο **εδώ**
Συνέντευξη: Μικρόπολις
Μετάφραση/Απομαγνητοφώνηση: Μαριέττα Σιμεγιάτου

Συμφωνείτε υποθέτω με τους Καταστασιακούς που μιλούν για οικοδόμηση χώρων και πώς αυτοί οι χώροι βήμα-βήμα συνενώνονται σε δίκτυα. Στο τελευταίο Φεστιβάλ Άμεσης Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη, διατυπώθηκαν πολλές ιδέες σχετικά. Θα μπορούσε να αποτελέσει ένα τέτοιο δίκτυο άμεση πρόκληση για το σύστημα;

Κατσιαφίκας: Κατά την άποψή μου, η δράση από τα κάτω προς τα πάνω περιορίζεται από το γεγονός ότι η ισχύς από τα επάνω μακροπρόθεσμα θα μετατρέψει αυτούς τους θεσμούς που δημιουργήθηκαν από τα κάτω σε εξουσίες που δεν θέλουν να γίνουν. Το είδαμε αυτό σε κάθε επανάσταση, από τη Γαλλική ως την Αμερικανική, στο Βιετνάμ, τη Ρωσική όλες ανατράπηκαν από το παγκόσμιο σύστημα. Πιστεύω λοιπόν ότι η οικοδόμηση ενός χώρου όπως έκαναν οι Κινέζοι στην επαρχία Γιουνάν που θα ανατρέψει το σύστημα απλά και μόνο με την έκτασή του δεν απαντά στο ζήτημα της εξουσίας. Πρέπει να καταστραφεί η εξουσία του έθνους-κράτους.

Υπάρχουν στιγμές –δεν πιστεύω ότι οι ίδιοι δημιουργούμε αυτές τις στιγμές– που οι άνθρωποι δεν έχουν άλλη επιλογή, όπως το 1871, όταν δημιουργήθηκε η Παρισινή Κομμούνα. Οι άνθρωποι στο

Κουν-ντου στη Νότιο Κορέα το 1980 δεν είχαν άλλη επιλογή όταν δημιούργησαν τη δική τους «παρισινή» κομούνα του 20ου αιώνα. Ξεσηκώθηκαν ενάντια στους στρατιωτικούς, τους νίκησαν με επικεφαλής του εργάτες στις μεταφορές της πόλης και έλεγχαν την πόλη για πέντε ημέρες με άμεση δημοκρατία, στις οποίες διαδικασίες συμμετείχαν χιλιάδες κόσμου και λήφθηκαν πολύτιμες αποφάσεις, με σεβασμό στις διαφορές. Όλη η πόλη ενώθηκε σε μια απόλυτη, όμορφη κοινότητα. Αυτά είναι παραδείγματα του τι μπορούν να κάνουν οι άνθρωποι. Το ζήτημα είναι να ανοιχθεί αυτή η δυνατότητα να δρουν ελεύθερα οι άνθρωποι, αυτό όμως προϋποθέτει να καταστραφούν παράλληλα οι δυνάμεις. Και ο Δημήτρης [Ρουσσόπουλος] έχει δίκιο, στο ισχύον πλαίσιο εξουσίας, μπορούμε να δημιουργήσουμε θεσμούς που διευκολύνουν την ελευθερία, αλλά διαφωνούμε ως προς το εάν αυτό αρκεί. Πιστεύω όπως είπα ότι μακροπρόθεσμα το σύστημα θα ανατρέψει ό,τι οικοδομείται από τα κάτω.

Ρουσσόπουλος: Εδώ πρέπει να σημειώσω κάτι που αποτελεί κριτική σε αυτό που υποστηρίζει ο George [Κατσιαφίκας]. Δηλαδή ότι υπάρχουν πολύ σημαντικοί μαρξιστές θεωρητικοί που διαφωνούν πραγματικά με την ανάλυσή του. Πιστεύουν –μαρξιστές θεωρητικοί της πολιτικής οικονομίας- ότι το έθνος-κράτος αποτελεί άμυνα κατά της παγκοσμιοποίησης και των πολυεθνικών και ότι αποτελεί τη μόνη γραμμή άμυνά μας. Και επομένως, η εκλογή κομμάτων, αριστερών κομμάτων, όπως το κυβερνόν κόμμα της Βενεζουέλας σήμερα, είναι μια ασπίδα απέναντι στον παγκόσμιο καπιταλισμό. Πώς αντιμετωπίζει κανείς ένα τέτοιο επιχείρημα; Η δική μου απάντηση είναι ότι εντός του έθνους, χτίζεις μια νέα υποδομή κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων που θα αντικαταστήσει την εθνική δομή δυνάμεων, αλλά θα γνωρίζει ταυτόχρονα ότι ο παγκόσμιος καπιταλισμός θα πρέπει να ηττηθεί. Κι αυτό μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους.

Για παράδειγμα, δείτε τι συνέβη στη Νότια Αφρική. Το διεθνές και το εγχώριο κίνημα στη Νότια Αφρική νίκησε την κυβέρνηση του απαρχάιντ. Αυτό είναι γεγονός. Ωστόσο, όταν ανέλαβε την εξουσία, παγιδεύτηκε σε τόσες αντιφάσεις που σήμερα η Νότια

Αφρική έχει γενικά πολύ σοβαρά προβλήματα, φτώχια, μεγάλο αριθμό αστέγων, με όλους τους συμβιβασμούς του καπιταλιστικού συστήματος. Ακόμα και με τον Μαντέλα. Γιατί γίνεται αυτό; Γιατί ακόμα και οραματιστές όπως ο Μαντέλα δεν είχαν προετοιμάσει αρκετά την εναλλακτική από τη βάση. Ανέλαβαν λοιπόν εξουσία και μετά κοίταξαν πώς θα επιβιώσουν. Τότε όμως είναι αργά.

Το 1936 τον Ιούλιο, όταν οι φασίστες κατέλαβαν τη Μαδρίτη, οι αναρχικοί κατέλαβαν την Ανδαλουσία, την Καταλονία, ήξεραν τι να κάνουν. Κολεκτιβοποίησαν τη βιομηχανία και τη γεωργία, ήταν ενωμένοι εντός της CNT και έθεσαν την οικονομία στα χέρια των εργατών. Η κριτική μου ως προς την εμπειρία αυτή είναι ότι δεν προχώρησαν αρκετά μακριά, αρκετά γρήγορα. Αλλά ενεπλάκησαν σε εμφύλιο πόλεμο και φυσικά έπρεπε να αντιμετωπίσουν τους σταλινιστές που δεν ήθελαν να βάλουν όπλα στα χέρια του λαού. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι το πεδίο είχε προετοιμαστεί πολύ προσεκτικά, προκαταβολικά. Κι εμείς πρέπει να ξέρουμε τι να κάνουμε όταν έρθει η στιγμή. Παρά τις μεγάλες συζητήσεις στα κινήματα occupy κ.λπ., τι έγινε μετά; η απάντηση που δίνω είναι ότι το πρώτο βήμα είναι να καταλάβεις την πόλη σου και τους θεσμούς της. Μετά υπάρχουν τα στάδια της συνένωσης των πόλεων σε ομοσπονδίες και η δημιουργία των υποδομών που θα ανατρέψουν τις 400 πολυεθνικές που ελέγχουν σήμερα την παγκόσμια οικονομία.

Κατσιαφίκας: Χαίρομαι που ο Δημήτρης έθιξε το θέμα της Βενεζουέλας, γιατί ο Τσάβες και οι δικοί του ήξεραν πολύ καλά τι έκαναν. Πλήρωσαν το χρέος πολλών γειτονικών χωρών, της Νικαράγουας, της Κούβας, προσπάθησαν να καταργήσουν την Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ στην περιοχή δημιουργώντας μια εναλλακτική δομή. Γιατί όμως απέτυχαν; Γιατί δεν ήξεραν τι ήθελαν; Δεν νομίζω… απέτυχαν λόγω των μηχανισμών του έθνους-κράτους, της Ουάσινγκτον και του ιμπεριαλισμού των ΗΠΑ. Είναι καλό παράδειγμα για να καταφανούν τα όρια της οποιασδήποτε προσπάθειας να γίνει ουσιαστική αλλαγή χωρίς να υφίσταται παγκόσμιο κίνημα αμφισβήτησης του συστήματος. Θα έλεγα κύριο

καθήκον της επαναστατικής θεωρίας σήμερα είναι να κάνει τον κόσμο να συνειδητοποιήσει τον παγκόσμιο χαρακτήρα του κινήματος και να χτίσει τη συνειδητοποίηση ότι οι εθνικές ιστορίες μόνο μας διασπούν και κατακερματίζουν το παγκόσμιο κίνημα.

Πρέπει να αναπτύξουμε μια συνολική αίσθηση των δυνατοτήτων που ανοίγονται για αλλαγή. Όσο οι άνθρωποι παγιδεύονται στις πόλεις, χωρίς αυτή την παγκόσμια συνειδητότητα, πιστεύω ότι τελικά είναι καταδικασμένοι. Δεν είναι «ή το ένα, ή το άλλο», αλλά πιστεύω ότι αυτή η συζήτηση είναι γόνιμη, γιατί αναδεικνύει το γεγονός ότι τα επαναστατικά κινήματα πρέπει να στέκουν σταθερά στα πόδια τους. Με το ένα να οικοδομούν αντιθεσμούς και με το άλλο να καταστρέφουν τον εχθρό, που υπάρχει. Κάποιοι θα πουν, ακόμα και οι Ροκφέλερ δεν είναι ο εχθρός, οι βαθύπλουτοι. Κι όμως, οι βαθύπλουτοι έχουν ταξική συνείδηση. Ο ιμπεριαλισμός των ΗΠΑ γνωρίζει ότι η Βενεζουέλα αποτελεί απειλή και κάνει ό,τι είναι δυνατό για να καταστρέψει αυτή την επανάσταση. Ας δούμε τη Νότια Αφρική: πώς νίκησε το απαρτχάιντ; Το παγκόσμιο κίνημα κατά του απαρτχάιντ, το μποϊκοτάζ έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο, όπως και ο Κουβανικός στρατός με τις νίκες του κατά του στρατού των λευκών στη Ροδεσία και τη Νότια Αφρική. Η παγκόσμια αλληλεγγύη ήταν καίριας σημασίας για την ανάδειξη στην εξουσία του ANC [African National Congress]. Γιατί ο Νέλσον Μαντέλα διάλεξε τον νεοφιλελευθερισμό ως τον οικονομικό κινητήριο μοχλό του; Και πάλι, εδώ διαφαίνονται τα όρια. Ήξερε καλά τι ήθελε, ήταν επαναστατικός κομμουνιστής, ήθελε εκσοσιαλισμένη βιομηχανία. Γιατί λοιπόν στράφηκε στον νεοφιλελευθερισμό; Η απάντηση κι εδώ είναι λόγω της δύναμης του παγκοσμίου κεφαλαίου.

Ρουσσόπουλος: Πήγε στο Νταβός και μετά τη συνάντηση, άλλαξε γνώμη… Τι έγινε στο Νταβός; Πλύση εγκεφάλου!

Είπατε χθες ότι 66 πόλεις σύμφωνα με τον ΟΗΕ και οικονομολόγους κινούν την παγκόσμια οικονομία. Η τάση είναι συνεχώς περισσότερες πόλεις να γιγαντώνονται, να γίνονται μεγαλουπόλεις φυλακίζοντας εκεί τους πληθυσμούς. Γιατί μια

μορφή αντίστασης ή αναίρεσης αυτής της τάσης, που είναι καθαρά επιλογή των ελίτ, να μην είναι η επανάκτηση της υπαίθρου, με τους όρους του κινήματος: δηλαδή να βγούμε από τις πόλεις όπου είμαστε απόλυτα ελεγχόμενοι και να καταλάβουμε εδάφη τα οποία θα μας δώσουν την δυνατότητα να στήσουμε την οικονομία σε τοπικές δομές και ταυτόχρονα να οικοδομήσουμε ανεξαρτησία σε πόρους, ενέργεια, να βάλουμε την άμεση δημοκρατία εντελώς αποκεντρωμένα, πρόσωπο με πρόσωπο όσοι αποφασίζουν με όσους αναλαμβάνουν να φέρουν σε πέρας τις αποφάσεις και μετά να αρχίσουμε να δημιουργούμε τις δομές επικοινωνίας μεταξύ αυτών των πόλεων. Να αντιστρέψουμε την κλίμακα δηλαδή και να απομακρυνθούμε από τις τερατουπόλεις που ούτως ή άλλως δεν θα είναι χρήσιμες πια.

Ρουσσόπουλος: Δεν διαφωνώ καθόλου. Πρέπει όμως να ξεκινήσεις από συγκεκριμένο τόπο. Κι εγώ χθες είπα από πού πρέπει να ξεκινήσουμε με σοβαρό τρόπο, με στρατηγική ιδέα, για να βγούμε από αυτό εδώ το κτίριο και πού να πάμε. Μπορούμε να βγούμε από την πόλη και να κάνουμε αυτό που προτείνεις. Δεν έχω καμία αντίρρηση, αλλά πρέπει να σταματήσουμε τις κουβέντες και να κάνουμε κάτι. Στην Αμερική, έχουμε σαφή εικόνα πώς θα προχωρήσουμε. Το πρόβλημα εδώ στην Ελλάδα είναι ότι οι ριζοσπάστες, οι αναρχικοί δεν ξέρουν τι θα κάνουν αύριο. Αυτό το πρόβλημα διαπιστώνω όταν σας ξανασυναντώ με μεγάλη αγάπη και τιμή.

Χθες, μας δώσατε κάποιους κανόνες σε διάφορες τομείς της ζωής πώς μπορεί να οργανωθεί η οικονομία σε επίπεδο δήμου. Βλέπω ότι έχετε υιοθετήσει αρκετούς κανόνες που προνοούν για την ελεύθερη πρόσβαση στο νερό, αλλά και για την στέγαση για όλους, πώς όμως οργανώνεται η εργασία για όλους; Υπάρχει σχέδιο σε επίπεδο δήμου και πώς θα μπορούσε να δομηθεί; Σχετική εμπειρία είχαμε στο παρελθόν στο Φεστιβάλ Άμεσης Δημοκρατίας όπως μας την περιέγραψε ο δήμαρχος του χωριού Μαριναλέδα, για τους συνεταιρισμούς, τα ανύπαρκτα ποσοστά ανεργίας, την ισότιμη εργασία κ.λπ. Υπάρχει αντίστοιχο σχέδιο σε επίπεδο οικονομίας και δήμου και πώς θεωρείτε ότι θα

μπορούσε να εφαρμοστεί;

Ρουσσόπουλος: Όταν ο Αλιέντε κατέλαβε την εξουσία στη Χιλή, το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να προσπαθήσει να πείσει τα εργατικά συνδικάτα και τους εργάτες ότι έπρεπε να εκσυγχρονιστούν. Και αυτό σήμαινε ότι έπρεπε να μάθουν να δουλεύουν από τις 9 έως τις 5. Οι Χιλιανοί αποδέχτηκαν αυτή τη λογική. Για να είμαστε πιο ανταγωνιστικοί στην παγκόσμια αγορά, θα πρέπει να συμβαδίζουμε με το υπόλοιπο σύστημα. Όταν ο Ανδρέας Παπανδρέου έγινε ο πρώτος σοσιαλιστής πρωθυπουργός στην Ελλάδα είπε κι εκείνος ότι πρέπει να δουλεύουμε 9 με 5 και να ξεχάσουμε τον ύπνο το μεσημέρι. Πρέπει να είμαστε μέρος του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος παραγωγής.

Κι εγώ σας λέω: σήμερα είναι Πρωτομαγιά. Τα αιτήματα τότε ήταν μείωση των ωρών εργασίας. Και σήμερα, 150 χρόνια αργότερα, ακόμα δουλεύουμε οκτώ ώρες την ημέρα. Είναι ηλίθιο. Εγώ προτείνω και απαιτώ σε οποιαδήποτε ζώνη ελευθερίας, το πρώτο πράγμα που πρέπει να γίνει είναι η μείωση των εργασιακών ωρών. Επιπλέον, να γίνει διάκριση μεταξύ εργασίας και αγγαρείας, είναι δυο διαφορετικές πραγματικότητες. Πρέπει να δημιουργήσουμε τις συνθήκες ώστε οι άνθρωποι να εργαζόμαστε λιγότερο για να έχουμε περισσότερη δημόσια ζωή. Για να γίνουμε πολίτες και ενεργοί συμμετέχοντες στη δημόσια σφαίρα. Αυτή είναι μια επαναστατική ιδέα που οποιαδήποτε νέα διοίκηση αστικού χώρου και οποιοσδήποτε χώρος θα πρέπει να κάνει. Θα πρέπει να επανακαθορίσουμε την εργασία. Οι Έλληνες βρίσκονται ήδη ένα βήμα μπροστά. Γιατί οι Έλληνες, αντίθετα με τους Ισπανούς, είπαν όχι στο ωράριο, εμείς θα ξεκουραζόμαστε το μεσημέρι και θα κάνουμε αυτό που κάναμε για χρόνια. Η πολιτική κουλτούρα των Ελλήνων είναι ήδη ένα βήμα μπροστά. Έτσι, εάν η Θεσσαλονίκη εκλέξει μια πραγματικά δημοκρατική δημοτική αρχή, το πρώτο πράγμα που θα πρέπει να κάνει είναι να επαναπροσδιορίσει την ημέρα εργασίας και να δώσει σε όλους τη δυνατότητα να συμμετέχουν πλήρως στην κοινότητα και στις δημόσιες υποθέσεις. Κάνοντας αυτό, δημιουργείται ένα δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα, μια παιδεία και μια συνείδηση σχετικά με

το τι είναι ο δημόσιος χώρος. Αυτό θα είναι η αρχή.

Τα τελευταία χρόνια, η Χαλκιδική έχει γίνει σκηνικό κοινωνικών εντάσεων ενάντια στην επιχειρούμενη εξόρυξη χρυσού από Καναδική εταιρεία μέσα σε εθνικό δάσος, με την αντίσταση να αναπτύσσεται πλέον σε ολόκληρη τη χώρα. Μέσα σε ένα τόσο εκτεταμένο αγώνα, ποια πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι η στρατηγική του οικολογικού κινήματος για να αλλάξει τον κόσμο;

Ρουσσόπουλος: Όταν ήμουν πέρυσι στην Τυνησία, στο παγκόσμιο κοινωνικό φόρουμ, όπου βρέθηκαν 58.000 άνθρωποι από 110 χώρες και 4.000 κοινωνικά κινήματα, μια από τις μεγαλύτερες συναντήσεις ήταν σχετικά με τις εξορύξεις σε ολόκληρο τον κόσμο. Ήταν άνθρωποι από την Αφρική, όπου δραστηριοποιούνται πολύ οι Κινέζοι και αποστέλλουν το προϊόν της εξόρυξης στη συνέχεια στην Κίνα, από τη Λατινική Αμερική, τη Βόρεια Αμερική κ.λπ. Ήταν και λίγοι Έλληνες, μεταξύ των οποίων και ο Τέο ο οποίος έθεσε μια καλή ερώτηση για τη Χαλκιδική. Μόλις τον άκουσα να μιλάει, τον πλησίασα και τον σύστησα σε ορισμένους αντιπροσώπους που ήταν από τον Καναδά, από τις συνδικαλιστικές ενώσεις Καναδικών εταιρειών εξόρυξης.

Για να μην πολυλογώ, αναπτύξαμε μια στρατηγική να προσκληθούν τρεις άνθρωποι από τη Χαλκιδική –ένας ο δήμαρχος της πόλης, ένα γιατρός και ένας πολιτικός μηχανικός– να έρθουν να κάνουν εθνική περιοδεία στον Καναδά. Είχαν βοήθεια από μια βουλευτή των σοσιαλδημοκρατών, τη Niki Ashton, ελληνικής καταγωγής και καταφέραμε και ευαισθητοποιήσαμε σχετικά με τις δραστηριότητες της Eldorado με έδρα το Βανκούβερ, στη Χαλκιδική. Αυτό ήταν σημαντικό. Τα mainstream media, τηλεόραση, ραδιόφωνο ήταν εκεί. Ήταν σοκ για τους Καναδούς να ακούν ότι μια Καναδική εταιρεία –παρεμπιπτόντως, η εταιρεία δεν είναι καναδική, τα πραγματικά κεντρικά γραφεία της βρίσκονται στο Κολοράντο– έκανε αυτά τα πράγματα σε ένα τόσο όμορφο μέρος όπως η Χαλκιδική.

Αυτό είναι η διεθνής αλληλεγγύη. Υπάρχουν πολλά πράγματα που μπορεί να κάνει κανείς σε συνεργασία με άλλους. Το ίδρυμα

Lelio Basso στη Ρώμη χρηματοδοτεί ένα διεθνές δικαστήριο στο Μοντρεάλ, φέτος, όπου θα δικαστούν οι μεταλύτερες εταιρείες εξόρυξης του κόσμου. Θα είναι σαν τις δίκες του Bertrand Russell Peace Foundation. Και κάτι που είναι πολύ σημαντικό και ίσως δεν το γνωρίζετε: η μικρή χώρα του Ελ Σαλβαδόρ είπε σε μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες εξόρυξης χρυσού στον κόσμο «μαζέψτε τα και φύγετε» λόγω των οικολογικών επιπτώσεων. Μπορεί να γίνει, με τη στήριξη της διεθνούς αλληλεγγύης. Αυτό πρέπει να κάνουν και οι άνθρωποι στη Χαλκιδική, να κρατήσουν τις επαφές τους με έξω, να ταξιδεύουν και να μιλούν για την καταστροφή που συντελείται. Σημαντικές είναι οι επαφές με τα συνδικάτα εταιρειών εξόρυξης και να πουν στους εργάτες ότι υπάρχει εναλλακτική.

Μετά την πτώση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και όλου του ανατολικού μπλοκ έχουμε μια κατάσταση μονοκρατορίας θα λέγαμε του καπιταλισμού. Με την παγκόσμια κρίση κάποιοι υποστηρίζουν ότι ήρθε η ώρα για την κατάρρευση και του καπιταλισμού. Ωστόσο, σε αυτό το κλίμα βλέπουμε την ανάδυση εθνικιστικών φαινομένων της ακροδεξιάς που καλύπτει κενά που αφήνει η παγκόσμια Αριστερά, οι οικολόγοι, οι ριζοσπαστικοί, οι αναρχικοί, οι οποίοι μάλιστα -οι νεοφασίστες- δημιουργούν δομές «κοινωνικής αλληλεγγύης». Ποιο είναι το ανάχωμα απέναντι σε αυτό το φαινόμενο;

Ρουσσόπουλος: Στις ΗΠΑ, κι ας με διαψεύσει ο George, η άκρα Δεξιά είναι πιο έξυπνη από την άκρα Αριστερά γιατί η Δεξιά παρεμβαίνει στις κοινότητες και κυριαρχεί στις ενώσεις καθηγητών-γονέων σε όλες τις πόλεις των ΗΠΑ. Βήμα πρώτο. Βήμα δεύτερο, εκλέγουν ανθρώπους τους σε δημοτικά συμβούλια. Δημιουργούν ραδιοφωνικούς σταθμούς, εφημερίδες. Το Tea Party δεν δημιουργήθηκε εκ του μηδενός. Προέκυψε από τις λαϊκές βάσεις. Ελέγχουν ορισμένους τοπικούς θεσμούς. Εδώ στην Ελλάδα η Χρυσή Αυγή εξέλεξε το πρώτο μέλος της στο Δημαρχείο. Έβαλαν το ένα πόδι μέσα. Οι αναρχικοί δεν εμπλέκονται στις εκλογές. Μπήκαν λοιπόν μέσα και από εκεί προχώρησαν. Τι βγαίνει από αυτό;

Κατσιαφίκας: Δυστυχώς εδώ θα διαφωνήσω με τον Δημήτρη. Το Tea Party δημιουργήθηκε από τους αδελφούς Koch και ορισμένα ζάπλουτα άτομα. Το έχω δει να γίνεται. Από πού βρίσκουν τα λεφτά για τους ραδιοσταθμούς και τις εφημερίδες; Από δισεκατομμυριούχους που έχουν συμφέρον να επενδύουν σε τέτοιου είδους ομάδες. Μάλιστα έτυχε να βρεθώ σε μια πορεία του Tea Party. Είδα από το δωμάτιο του ξενοδοχείου όπου έμενα δέκα βανάκια της τηλεόρασης με δορυφόρους και είπα τι συμβαίνει; Ήταν πορεία του Tea Party, με τη Σάρα Πέιλιν από την Αλάσκα που απέναντι βλέπει τη Ρωσία. Διαφωνώ ότι η Δεξιά είναι πιο έξυπνη. Έχει απλά τεράστιους πόρους και τη στήριξη των ΜΜΕ. Στη συγκέντρωση ήταν περίπου 150 άτομα. Την προηγούμενη εβδομάδα μια πορεία κατά του πολέμου είχε συγκεντρώσει 5.000 άτομα, αλλά καλύφθηκε από ένα μόλις τηλεοπτικό βανάκι. Έτσι, φαίνεται ότι το Tea Party είναι δημοφιλές, αλλά του δίνουν δυσανάλογα μεγάλη προσοχή τα ΜΜΕ –όπως συμβαίνει και στην Ελλάδα και παντού. Δεν πιστεύω ότι είναι οι άνθρωποι. Στα ταξίδια μου, βλέπω λαϊκά στρώματα να ξεσηκώνονται κατά του καπιταλισμού και ορισμένων εξουσιών των κυβερνήσεων.

Ρουσσόπουλος: Διαφωνώ. Η δεξιά ήταν ιστορικά πάντα καλύτερα οργανωμένη παντού στις ΗΠΑ και οι νεοφασίστες. Το να υπονοούμε ότι τρεις και μόνο άνθρωποι, τα αδέλφια Koch, πολυεκατομμυριούχοι έφτιαξαν ένα κόμμα, είναι απλά απαράδεκτος απλοϊσμός.

Κατσιαφίκας: Αν εξετάσεις την ιστορία των ΗΠΑ, δεν είχαμε ποτέ κατάληψη της εξουσίας από Ναζί, είχαμε ένα πολύ ισχυρό κίνημα για την ειρήνη, κίνημα κατά του πολέμου του Βιετνάμ…

Ρουσσόπουλος: …που χρηματοδοτήθηκε μάλιστα καλά από τους «κόκκινους» φιλάνθρωπους.

Κατσιαφίκας: Το κίνημα υπέρ της ειρήνης ήταν λαϊκό, δεν χρηματοδοτήθηκε από πουθενά. Το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα άλλαξε τους νόμους στις Ηνωμένες Πολιτείες ώστε οι ΗΠΑ να έχουν μια παράδοση διαφορετική από τη Γερμανία όπου αναδύθηκε ο ναζισμός, διαφορετική παράδοση από αυτή που

προκαλεί τη Χρυσή Αυγή εδώ. Το Tea Party σε σύγκριση με τη Χρυσή Αυγή έχει πολύ περισσότερη δύναμη αλλά δεν κάνει επιθέσεις και δολοφονίες άμεσα. Τα φασιστικά κινήματα στην Ευρώπη είναι διαφορετικά.

Ρουσσόπουλος: Το Tea Party ελέγχει το Κογκρέσο. Πιέζει τον Ομπάμα σε συμβιβασμούς.

Κατσιαφίκας: Είναι υπερβολή. Τι είναι στην ουσία το Κογκρέσο; Είναι ένα μάτσο μεγαλοεπιχειρηματίες. Ο Ομπάμα κατάφερε και πέρασε τη μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας –πολύ σημαντική για ορισμένους Αμερικανούς– και πιστεύω ότι είναι πολύ διαφορετικό να λέμε στις ΗΠΑ έχουμε Αφροαμερικανό Πρόεδρο, αντίθετα με την Ευρώπη, όπου τα πράγματα στρέφονται όλο και περισσότερο προς τον εθνικιστικό σωβινισμό. Ναι, υπάρχουν άνθρωποι που λένε ότι ο Ομπάμα δεν έχει γεννηθεί στις ΗΠΑ. Υπάρχουν άνθρωποι του Tea Party που έχουν επιχειρήματα, αλλά χρηματοδοτούνται πολύ καλά από τα media και χωρίς την υποστήριξή τους θα ήταν πολύ μικροί. Η δυναμική των Ευρωπαίων φασιστών είναι διαφορετική. Και κατά τη γνώμη μου αποτελούν πολύ μεγαλύτερη απειλή για τις καθημερινές ζωές των ανθρώπων από ό,τι το Tea Party στις ΗΠΑ.

Ρουσσόπουλος: Αυτό είναι παλιό επιχείρημα των κομουνιστών, ότι ο λόγος για την άνοδο του εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία ήταν η χρηματοδότηση που έλαβε από τον Krupp, τον Thyssen και άλλους Γερμανούς βιομηχάνους που αναδύθηκαν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Συγγνώμη, αλλά αυτά είναι αηδίες. Το ναζιστικό κόμμα διογκώθηκε, γιατί είχε λαϊκή στήριξη. Ήξεραν τι έκαναν και φέρθηκαν πιο έξυπνα από τους σοσιαλιστές και το κομμουνιστικό κόμμα της Γερμανίας. Για αυτό και εκλέχθηκαν δημοκρατικά το 1933 με μικρή πλειοψηφία.

Κατσιαφίκας: Μια στιγμή, Δημήτρη. Είπες ότι στις ΗΠΑ είναι εξυπνότερη η Δεξιά, τώρα μιλάς για τη Γερμανία.

Ρουσσόπουλος: Επειδή αναφέρθηκες κι εσύ στην Ευρώπη.

Κατσιαφίκας: Είπα ότι στην Ευρώπη δεν έχουν γίνει

μεταρρυθμίσεις όπως στις ΗΠΑ.

Ρουσσόπουλος: Και στην Ευρώπη έγιναν μεταρρυθμίσεις. Δημιουργήθηκε η ΕΕ.

Κατσιαφίκας: Αυτό για μένα είναι βήμα πίσω. Ένα υπερκράτος είναι βήμα προς τα πίσω.

Ρουσσόπουλος: Πρώτα από όλα, δεν είναι υπερκράτος. Μετά από αιώνες πολέμου, από το 1945 τα πράγματα ηρέμησαν στην Ευρώπη.

Κατσιαφίκας: Αυτό δεν έγινε λόγω μεταρρυθμίσεων. Έγινε επειδή η Ευρώπη αυτοκαταστράφηκε για να αναδειχθούν οι ΗΠΑ ως η νέα υπερδύναμη που προστατεύει την Ευρώπη. Αυτό πρέπει να το καταλάβουμε. Χωρίς τις ΗΠΑ, η Ευρώπη ακόμα θα βρισκόταν σε πόλεμο.

Παρέμβαση Μικρόπολις: Οι μεγάλοι βιομήχανοι ωστόσο έχρισαν τον Χίτλερ. Ο Χίντερμπουργκ του έδωσε εντολή.

Κατσιαφίκας: Λες λοιπόν Δημήτρη ότι η Δεξιά είναι πιο έξυπνη, λες και η εξυπνάδα είναι σημαντικός παράγοντας και όχι οι πόροι. Εγώ θα έλεγα ότι είναι ο συνδυασμός και των δυο. Μάλιστα, η Δεξιά χαρακτηρίζεται από βλακεία. Δες πόσο βλάκας ήταν ο Χίτλερ που εισέβαλε στη Ρωσία.

Ρουσσόπουλος: Φυσικά και δεν θα επιχειρηματολογήσω υπέρ του επιπέδου ευφυΐας του. Το μόνο που λέω είναι ότι υπάρχουν μέρη σε αυτό τον κόσμο όπου η Δεξιά έχει καταφέρει να κάνει παρεμβάσεις από τα λαϊκά στρώματα. Η Αριστερά στις ΗΠΑ είναι καταστροφή. Ανεβοκατεβαίνει σαν τον υδράργυρο. Χτίζει κινήματα που αποτελούν πραγματική απειλή για την κεντρική εξουσία και ύστερα καταρρέουν. Μαλώνουν μεταξύ τους σαν παιδιά. Σήμερα δεν έχει μείνει τίποτα στις ΗΠΑ, εκτός από το Αμερικανικό Κοινωνικό Φόρουμ, με προσωπικότητες όπως τον George Katsiaficas, τον Howard Zinn παλιότερα και τώρα το Noam Chomsky που μιλούν και δίνουν διαλέξεις, αλλά δεν υπάρχει τίποτα στη βάση.

Κατσιαφίκας: Ο Νόαμ Τσόμσκι λέει ότι σήμερα στις ΗΠΑ υπάρχουν περισσότεροι ακτιβιστές από ποτέ άλλοτε στην ιστορία της. Δεν είναι αλήθεια ότι δεν υπάρχει τίποτα στις ΗΠΑ. Δες για παράδειγμα τον μεγάλο αριθμό ανθρώπων που πήγαν στη Νικαράγουα και υπέγραψαν το σύμφωνο αντίστασης, ότι θα διέπρατταν πολιτική ανυπακοή εάν παρενέβαινε ο στρατός των ΗΠΑ στα εσωτερικά της Νικαράγουας. Αυτό, σε συνδυασμό με άλλα, απέτρεψε τον Ρήγκαν να παρέμβει στη Νικαράγουα. Υπάρχουν πολλοί υποστηρικτές της Βενεζουέλας. Ναι, οι ΗΠΑ προσπαθούν να ανατρέψουν το καθεστώς του Τσάβες, αλλά ήταν τα Αμερικανικά κινήματα αλληλεγγύης με τη Βενεζουέλα στις ΗΠΑ που βοήθησαν να δημιουργηθεί αυτός ο χώρος και θα μπορούσα να κατονομάσω δεκάδες άλλες χώρες, όπως το Βιετνάμ, είτε πρόκειται για βετεράνους που επιστρέφουν από το Ιράκ, είτε για άτομα όπως ο Σνόουντεν και ο Chelsea Mannning, όλα αυτά είναι ενδεικτικά ενός πολύ εκτεταμένου δικτύου ακτιβιστών.

Δεν έχουμε βέβαια κόμμα μπολσεβίκων, αλλά θα σας πω μια ιστορία: πήγα πριν από μερικά χρόνια στη Ρωσία και ρώτησα ποια πιστεύετε ότι είναι μια επαναστατική οργάνωση για εσάς. Με κοίταξαν και μου είπαν η ‘New England Federation of Anarchist Collectives (NIFLAC)’, μια πολύ μικρή ομάδα αναρχικών κολεκτίβων της Νέας Αγγλίας που έχει λύσει όμως όλα τα θέματά της, κατά το παράδειγμα της Ισπανίας και άλλων πρακτικών παραδειγμάτων. Το πρόβλημα δεν είναι ότι η Αμερικανική Αριστερά αποτελεί ντροπή. Το πρόβλημα είναι ότι το σύστημα αφομοιώνει. Τι έγινε με το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα; Έβγαλε τον Ομπάμα. Αντί να έρχονται αντιμέτωποι με το σύστημα για να κάνουν αλλαγές, βλέπουμε άτομα να ενσωματώνονται από το σύστημα. Πρόσφατα ο ιδιοκτήτης μιας ομάδας μπάσκετ έκανε ένα ρατσιστικό σχόλιο και απολύθηκε. Γίνεται αυτό στην Ευρώπη; Αν αυτό δεν είναι ένδειξη υψηλού επιπέδου ευαισθητοποίησης, δεν ξέρω τι είναι. Μην παρεξηγούμαστε. Οι ΗΠΑ αποτελούν όντως ντροπή, έχουν κάνει γενοκτονίες στη Νότια Κορέα, το Βιετνάμ, τη Λατινική Αμερική, ακόμα και πράξεις που μπορεί να μη γνωρίζουμε. Ωστόσο, εντός των ΗΠΑ υπάρχει ένα πνεύμα αντίστασης. Γιατί ο Σνόουντεν, ο Μάνινγκ και ο Ντάνιελ

Ελσμπεργκ είναι προϊόντα των ΗΠΑ; Γιατί βγήκαν από ένα συγκεκριμένο περιβάλλον και είναι το περιβάλλον [Σημ.: milieu] που παράγει κοινωνικά κινήματα.

Ρουσσόπουλος: Συμφωνώ απολύτως.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 16

Το αδιέξοδο της τοπικής αυτοδιοίκησης και οι νέοι όροι συμβίωσης στην πόλη

Αποστόλης Στασινόπουλος

«Κάθε κοινωνική σύγκρουση είναι πεδίο μάχης για τρείς αντίπαλες δυνάμεις: το Κατεστημένο , την Αντιπολίτευση -που αποζητά την ανατροπή της ισχύουσας Τάξης και την αντικατάστασή της με μια δική της- καθώς και μια τάση προς αύξηση της Κοινωνικής Εντροπίας, την οποία γεννά κάθε Κοινωνική Σύγκρουση και η οποία , στο πλαίσιο αυτό , είναι δυνατόν να γίνει αντιληπτή ως η δύναμη της ‘’Άμεσης Δημοκρατίας’’.»*

Πώς αλλιώς μπορούν να ερμηνευθούν οι διάσπαρτες και πολύμορφες κοινωνικές κινήσεις, που συναρθρώνονται στο κοινωνικό πεδίο, παρά ως η ακηδεμόνευτη κοινωνική δυναμική της άμεσης δημοκρατίας; Τοπικές συνελεύσεις, συνεργατικοί πειραματισμοί, εγχειρήματα κοινωνικοποίησης των κοινών, σταχυολογούν τους όρους μιας νέας συμμετοχής, αναδιατάσσοντας την καθιερωμένη έννοια της αυτοδιοίκησης. Οι τοπικές αυτοθεσμίσεις προβάλλουν σήμερα, ως ο συγκροτητικός όρος μιας νέου τύπου πολιτοφροσύνης, συλλαμβάνοντας δυνατότητες θεσμών, που

προεικονίζουν τις επερχόμενες κοινότητες του αύριο.

Η σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη πολιτειακή διαχείριση, έχοντας αποδιοργανώσει το έθνος-κράτος, του στερεί αρμοδιότητες, αποδίδοντάς τες στους θεσμούς της παγκόσμιας αγοράς. Η υποχώρηση του κρατικού μοντέλου διαχείρισης, έχοντας σήμερα απελευθερώσει στη δίνη της ιστορίας ολοκληρωτικές τακτικές παγκόσμιου συγκεντρωτισμού, εξαίρεσης και αποκλεισμού, αποδεσμεύει ταυτόχρονα και αύρες ελευθερίας, διευρύνοντας τις δυνατότητες για ουσιαστικά πεδία δημόσιου διαλόγου σε πόλεις, τοπικά κέντρα και περιφέρειες. Η διάρρηξη της διάκρισης δημοσίου-ιδιωτικού και οι προσπάθειες επανασημασιοδότησης του δημοσίου, σηματοδοτούν την επιστροφή της πολιτικής στους πραγματικούς δρώντες του κοινωνικο-ιστορικού συγκείμενου, στη δημιουργική φαντασία των ανθρωπίνων υποκειμενικοτήτων που εδράζεται στους ελεύθερους και συνεργατικούς κόμβους τοπικών κοινοτήτων, ικανών να συντονίζονται μεταξύ τους αδιαμεσολάβητα και να δημιουργούν πυκνώσεις τοπικών και συλλογικών δικτύων. Αν η επικράτηση του παγκόσμιου καπιταλισμού και η υιοθέτηση του φαντασιακού της διαρκούς μεγέθυνσης και του καταναλωτισμού, σάρωσε χιλιάδες τοπικές παραδόσεις, η σημερινή αμφισβήτηση της ηθικής της αποτελεσματικότητας, της λογικής της προόδου και της αέναης ανάπτυξης, επινοεί νέες τοπικές αφηγήσεις σε αρμονία με το περιβάλλον. Αυτή όμως η ενδυνάμωση της τοπικής εξουσίας, δεν συνάδει με την τοπική αυτοδιοίκηση, η οποία και καθίσταται διαρκώς όλο και πιο έωλη. Όσοι σήμερα δεν προβαίνουν σε απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα, που παραμένουν ανοικτά, όπως η κρίση εκπροσώπησης και τα όρια της αυτοδιοίκησης, κλείνουν το μάτι σε νέες ηγεμονίες, αποκλεισμούς και αναπτυξιακές διαδρομές.

Ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης ενσαρκώνει μια επέκταση της κρατικής διοίκησης σε τοπικό επίπεδο. Οι όροι και οι δομές του Καλλικράτη, διέλυσαν ακόμα και τα τελευταία ψήγματα ή υπόνοιες αποκεντρωμένης αυτοδιοίκησης. Η άμεση εξάρτησή της από την κεντρική εξουσία, την υποβιβάζει σε έναν θεσμό με επιτελικό ρόλο, σε υλοποιητή των κυρίαρχων αποφάσεων. Η δημοτική αρχή

της Β.Α Χαλκιδικής δεν έχει, ούτε είχε, καμία δικαιοδοσία για την άδεια της εξόρυξης, απλά ταυτιζόταν και υλοποιούσε. Όποιες πάλι τοπικές αρχές διαφωνούν με τα κρατικά παραγγέλματα, διολισθαίνουν στο περιθώριο, χωρίς ουσιαστικό λόγο επί των εξουσιαστικών επιταγών για τα κυρίαρχα τοπικά ζητήματα. Η διαδημοτική κοινή δράση ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του πρώην αεροδρομίου του Ελληνικού, στέκεται σήμερα αποσβολωμένη απέναντι στο απευθείας ξεπούλημα του αεροδρομίου στη Lamda Development, καθώς βρέθηκε εκτοπισμένη από την κυβερνητική ετυμηγορία. Όσοι κατάφεραν να εκλάβουν τον δημόσιο χώρο ως κοινό έδαφος προς κοινωνική αυτοθέσμιση, χωροθετώντας μια σφαίρα ανασκευής του χωροχρόνου της καθημερινότητας και των όρων της κυριαρχίας, σφυρηλάτησαν δεσμούς, που κατοχύρωναν τον χώρο ως ελεύθερο δημόσιο και κοινωνικό. Η δυνατότητα των κοινωνικών κινήσεων να διαπλάθουν σχέσεις κοινοτικής αυτονομίας με πολιτική έκφραση, χωρίς να απευθύνονται στις κρατικές δομές, εγγράφεται σε ένα ρεύμα συνολικής αμφισβήτησης και συλλογικής δημιουργίας που εξυφαίνει μια νέα αμεσο-δημοκρατική κοινοτική διάρθρωση.

Οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί, οι αντιστάσεις καθώς και η ενδεχόμενη ριζοσπαστικοποίηση της αυτοδιοίκησης δεν μπορούν να ερμηνεύονται στα πλαίσια ενός νοηματικού κλεισίματος, όπου εντάσσει τον ρου της κοινωνικής πραγματικότητας σε στρεβλωτικές, ιδεολογικές περιφράξεις. Μόνο η ανοικτότητα του νοήματος και η συμμετοχή στις κοινωνικές διεργασίες μας επιτρέπουν την χάραξη πραγματικού πολιτικού σχεδίου, ικανού να τρέφεται και να προάγεται από την κοινωνικο-ιστορική πραγματικότητα. Η αποσάθρωση του κοινωνικού κράτους και η μη ενσωμάτωση, ανεγείρουν ένα κράτος εκτάκτου ανάγκης για τη δημόσια ασφάλεια. Η επέκταση της κρατικής πρόνοιας στην τοπική αυτοδιοίκηση, αντικαθίσταται σήμερα σε δήμους και περιφέρειες από έργο κοινωνικής αλληλεγγύης σε μια προσπάθεια των δημοτικών αρχών να περιορίσουν ή να ηγηθούν των αυτόνομων κοινωνικών κινήσεων, έργο το οποίο μάλιστα τις περισσότερες φορές ανατίθεται στους κερδώους εθελοντισμούς των ΜΚΟ, που έχουν ουσιαστικά αναλάβει τον ρόλο της δημοτικής εξουσίας. Οι

επιδιώξεις όμως αυτές, σκοντάφτουν μπροστά στο πλέγμα των σχέσεων αυτενέργειας, που έχει οικοδομηθεί από τα κάτω και διατείνεται πως μπορεί και μόνο του, καταφέρνοντας να αποσπάσει ουσιαστικά αυτόν τον χώρο οριζόντιας οργάνωσης εναλλακτικών δομών. Πού στοχεύει σήμερα η άνευ όρων κατάληψη της δημοτικής εξουσίας, τη στιγμή που έχει διανοίξει η δυνατότητα για τα κινήματα πολιτών να αυτονομηθούν και να παράξουν τους όρους μιας νέας συμβίωσης στην πόλη; Κοινωνικά ιατρεία και παντοπωλεία, απόπειρες κοινωνικοποίησης της παιδείας, απευθείας διαθέσεις προϊόντων, σκηνοθετούν σενάρια κοινωνικών σχέσεων σε ρήξη με την αντιπροσώπευση, χαρτογραφώντας τους νέους φορείς της αυτοδιοίκησης.

Το πραγματικό επίδικο, που ίσως και για πρώτη φορά διατρέχει τον δημόσιο διάλογο, είναι η διεύρυνση της έννοιας της αυτοδιοίκησης σε όλες τις πτυχές της ζωής ως ελεύθερης κοινωνικής αυτοδιοίκησης και τοπικής κοινωνικής αυτονομίας. Σίγουρα, η διάχυτη αμφισβήτηση δεν μπορεί να εκφραστεί μέσω ενός μονήρους αντιεκλογικού αισθήματος, καθώς θα εγκλωβίζεται στο δίλλημα μιας ολικής ανατροπής έναντι μιας συνεχούς μεταρρυθμιστικής αλλοτρίωσης. Ωστόσο, η διακαής επιθυμία της αριστεράς να αναλάβει τις αυτοδιοικητικές θεσμικές αρχές χωρίς να διεξάγει καμία κριτική στους ίδιους τους θεσμούς, θα αιχμαλωτίζεται σε μια απονενοημένη προσπάθεια πολιτικής ηγεμονίας και αναπαραγωγής ενός κομματικού και γραφειοκρατικού συσχετισμού, την στιγμή που η κοινωνική αναμέτρηση διενεργείται στη βάση του κοινωνικού ιστού με το εύρος των ανοιχτών ζητημάτων να είναι πολλαπλό. Όποια τοπική δομή θα επιζητά την εξουσία χωρίς να επιχειρεί να την αποδώσει στις τοπικές αυτοθεσμίσεις, θα αναπαράγει στο διηνεκές τον διαχωρισμό της με τη κοινωνία. Η διερώτηση που ανακύπτει, εντοπίζεται στη συγκρότηση αιτημάτων, εκπορευόμενων από την κοινωνία, που αναζητούν τρόπους εφαρμογής μέσα από την κοινωνία. Κινήσεις αποτροπής των σχεδίων των ενεργειακών λόμπι για την κατασκευή υδροηλεκτρικών φραγμάτων, προτάσεις για κοινωνική διαχείριση των απορριμμάτων, τοπικά δημοψηφίσματα, όπως στη θεσσαλονίκη, ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του νερού,

ελεύθεροι κοινωνικοί χώροι, συνεργατικά και αλληλέγγυα οικονομικά εγχειρήματα, σκιαγραφούν μια συνολική προσπάθεια επαναθέσμισης των όρων της ζωής σε μια διαρκή συντακτική κίνηση μέσα στην πόλη. Οι πυρήνες κοινοτικής αυτονομίας βρίσκονται ήδη εδώ ενώ οι νέοι φορείς μιας αμεσο-δημοκρατικής αυτοδιοίκησης ριζώνουν στις ρωγμές της σημερινής μετάβασης. Ο δρόμος έχει ανοίξει και εμείς θα τον διαβούμε μέσα από μια ευρεία συμμετοχή και διαρκή αυτοθέσμιση ενάντια στη νοσηρή λογική της ανάθεσης.

* *Παράφραση από '' Πράκτορες του Χάους, Νόρμαν Σπίνραντ, Εκδόσεις Τρίτων, Αθήνα 1997 ''*

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15

Συνέντευξη Ρουσσόπουλος-Κατσιαφίκας: Οικοδομώντας μια Νέα Προοπτική από τα Κάτω (Μέρος 1ο)

Συνέντευξη Δημήτρη Ρουσσόπουλου / Γιώργου Κατσιαφίκα (Μέρος 1ο)
Συνέντευξη: **Μικρόπολις**
Μετάφραση/Απομαγνητοφώνηση: Μαριέττα Σιμεγιάτου

Στη χθεσινή σας ομιλία επικεντρώσατε αρκετά πάνω στη σημασία της γεωπολιτικής διάστασης για την κοινωνική αλλαγή, προσδιορίζοντας τον χώρο αυτό στην έκταση της πόλης και καταλήξατε διατυπώνοντας ως πρόταγμα 'να πάρουμε τις πόλεις'. Παράλληλα είπατε ότι αυτό απαιτεί να αναπτυχθούν επιμέρους κινήματα μέσα στις πόλεις τα οποία να συγκλίνουν με αυτό το

πρόταγμα σε ένα ευρύτερο κοινωνικό μέτωπο. Μπορείτε να μας πείτε από την εμπειρία σας –τη θεωρητική και την πρακτική φυσικά– σε ποιο σημείο βρίσκεται αυτή τη στιγμή η δική σας η δράση;

Ρουσσόπουλος: Θα προσπαθήσω να συνοψίσω τα όσα είπα στην ομιλία μου. Σήμερα πήγα να δω τι γίνεται στην πορεία της Πρωτομαγιάς και είδα στο ΠΑΜΕ απλό κόσμο. Μου έκανε εντύπωση ότι το 2014 το ΠΑΜΕ και οι σταλινιστές μπορούν ακόμα και συσπειρώνουν τον απλό κόσμο. Μετά πήγα στην πορεία αναρχικών-τροτσκιστών. Κατ'αρχάς, ήταν πολύ λιγότεροι, δεύτερον είδα ότι το 90% από τους αναρχικούς ήταν νέοι, παιδιά. Αναρωτήθηκα λοιπόν, που είναι το πρόβλημα. Γιατί οι αναρχικοί που έχουν τόσα να πουν βρίσκουν ένα τείχος και δεν μπορούν να απευθυνθούν στον απλό κόσμο, να τον καλέσουν να συμμετέχει; Εάν λοιπόν αυτό το τείχος δεν πέσει, διακυβεύεται η ίδια η επιβίωση του κινήματος. Αυτό είναι το πρώτο ζήτημα.

Για παράδειγμα, εδώ σε αυτό το πολύ σημαντικό χώρο [Σημ.: τον κοινωνικό χώρο Μικρόπολις] μπορείτε να μιλήσετε στον απλό κόσμο σχετικά με τα προβλήματά του και πώς μπορούν να λυθούν. Έτσι, μπορεί να ξεκινήσει ένα κίνημα που θα αλλάξει ριζικά την πόλη. Πρέπει να βρείτε μια γλώσσα για να μιλήσετε στον απλό κόσμο για τα υπαρκτά προβλήματα που αντιμετωπίζει μέσα στην κρίση. Ο Murray Bookchin έλεγε δεν θα συνιστούσα να μιλάμε στον αμερικανικό λαό στα ρώσικα ή στα κινέζικα. Πρέπει να μιλάμε αγγλικά για τον απλό κόσμο, γιατί κι εμείς Αμερικανοί είμαστε. Πρέπει λοιπόν να δημιουργήσουμε μια γέφυρα, να βγούμε στα σοκάκια της πόλης και να μιλάμε απλά. Εμείς το κάναμε. Είμαι μέλος μιας πόλης, μιας ομάδας όπου όλοι με γνωρίζουν. Το ενδιαφέρον είναι ότι ασχέτως εάν ξέρουν τις απόψεις μου και με θεωρούν γνήσιο τέκνο του Ravachol [Σημ.: Γάλλος αναρχικός του 19^{ου} αιώνα], μου δείχνουν μια εμπιστοσύνη και μ'αγαπούν. θέλουμε να προχωράνε τα θέματά μας. Πρέπει να κερδίσουμε την εμπιστοσύνη του γείτονα και από εκεί και πέρα θα κάνουμε πολλά. Παρένθεση, σήμερα εδώ έφαγα μπάμιες που είχα να φάω χρόνια, με τσίπουρο και μια ωραία σαλάτα. Χάρηκα πάρα πολύ.

Πρέπει να βγούμε από αυτό το κτίριο και να συνομιλήσουμε με όλο τον κόσμο. Αυτά κάνουμε εκεί που μένω και έχουμε κερδίσει πολλά. Η γέφυρα επικοινωνίας είναι το πιο σημαντικό.

Διαβάσαμε σε συνεντεύξεις σας ότι σαράντα χρόνια κάνετε προσπάθειες για να αναπτύσσετε πρωτοβουλίες, τοπικά κινήματα και άλλα. Σήμερα ζούμε μια κατάσταση στην Ελλάδα που μας κάνει ανυπόμονους. Σαράντα χρόνια φαντάζουν πολλά για να υπάρξει κοινωνική αλλαγή. Σήμερα τι μπορούμε να κάνουμε; Πώς μπορεί να γίνει επιτάχυνση της διαδικασίας ώστε να υπάρξουν αλλαγές τώρα;

Ρουσσόπουλος: Κάποτε ρώτησα τον Τσόμσκυ, πώς έγινε και μέσα σε ένα μήνα, τον Ιούλιο του ’36 συνέβη μια ολόκληρη κοινωνική επανάσταση στην Ισπανία; Μου απάντησε λοιπόν ο Τσόμσκυ ότι οι αναρχικοί γονιμοποιούσαν το έδαφος ήδη σαράντα χρόνια πριν και προετοιμαζόταν η ελευθεριακή κουλτούρα με αυτομόρφωση, παιδεία και κοινωνικά κέντρα και έτσι όταν ο Φράνκο πήρε την εξουσία, ο λαός ήταν έτοιμος. Δεν έπεσε από τα ουράνια. Αμέσως ο λαός, τα συνδικάτα ήξεραν τι πρέπει να κάνουν για να προστατεύσουν την ελευθερία τους. Πολλές φορές, αυτό παίρνει σαράντα χρόνια. Πρέπει να δείχνουμε υπομονή. Το πρόβλημα είναι δύσκολο αυτή τη στιγμή, αλλά η λύση μπορεί να μην υπάρχει τώρα και να έρθει αύριο-μεθαύριο. Χρειάζεται υπομονή.

Επειδή θεωρείτε ως προνομιακό χώρο παρέμβασης την πόλη και με το δεδομένο ότι ένα πανίσχυρο καπιταλιστικό σύστημα έχει τους τρόπους να ενσωματώνει και να αφομοιώνει την οποιαδήποτε αυθεντική κίνηση σε αυτή τη βάση –ειδικά μέσα στις πόλεις–, ποιες δικλίδες ασφαλείας έχετε βρει εσείς ως μέλος ενός ευρύτερου κινήματος βάσης έτσι ώστε το σύστημα να μην καταφέρει να σας αλλοιώσει, να αλλάξει τις απόψεις σας, να μη σας ενσωματώσει; Έχουμε την εντύπωση ότι το σύστημα δεν ενοχλείται ιδιαιτέρως από κινήματα βάσης, όταν καταφέρνει να περνάει τη λογική του σε τέτοιες ομάδες. Πώς μπορούμε να το αποκρούσουμε αυτό;

Ρουσσόπουλος: Πρέπει να κάνουμε συνεχώς προσπάθειες και με

κάθε προσπάθεια να κατανοούμε και κάτι καινούριο. Ο Ντέιβιντ Χάρβεϊ στο τελευταίο βιβλίο του Rebel Cities έκανε μια λίστα με τις πόλεις –πλατεία Ταχρίρ, Βαρκελώνη, Μαδρίτη κλπ.– που έχουν παίξει ρόλο σε κινήματα και η λίστα είναι πολύ μεγάλη. Κάποιος θα πει ε, και τι έγινε; Πρώτον, φοβήθηκε το κεφάλαιο. Συζητούνται αυτά τα θέματα στα συνέδρια στο Νταβός. Πώς μπορούμε να χειραγωγήσουμε τον κόσμο; Είναι θυμωμένος ο κόσμος, πρέπει να πάμε με τα νερά του. Όσο τους μελετάμε εμείς στο παγκόσμιο κοινωνικό φόρουμ, για παράδειγμα, τόσο μας μελετούν κι εκείνοι. Πέρυσι ταξίδεψα στην Τυνησία για το φόρουμ. Οι διοργανωτές περίμεναν 32.000 άτομα. Ήρθαν τελικά 58.000 άνθρωποι από 110 μέρη και 4.000 κοινωνικά κινήματα. Απορήσαμε όλοι με το πόσος κόσμος ήρθε για να συζητήσουμε πώς θα παλέψουμε το παγκόσμιο κεφάλαιο και θα οικοδομήσουμε μια άλλη κοινωνία. Δεν υπάρχει σίγουρη απάντηση σε αυτό, ούτε αναμφισβήτητη αλήθεια. Μοιάζει με μυθιστόρημα που κάθε μέρα αλλάζει. Πρέπει να έχουμε την πείρα και τη μόρφωση για να καταλαβαίνουμε και να μην εξαγοραστούμε από το κράτος και το κεφάλαιο. Υπάρχουν διάφορα κλειδιά με τα οποία μπορούμε να προστατεύσουμε τον εαυτό μας και το κίνημα γύρω μας.

Κατσιαφίκας: Ο Δημήτρης [Ρουσόπουλος] κι εγώ ταξιδεύουμε εδώ και καιρό μαζί και είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε αυτά τα ζητήματα. Ένα ενδιαφέρον επιχείρημα που έχει ο Δημήτρης είναι ότι από τα κάτω προς τα πάνω, βήμα-βήμα μπορούμε να οικοδομήσουμε νέα δυναμική. Η προσέγγισή μου είναι λίγο διαφορετική. Ταυτόχρονα με την οικοδόμηση από τα κάτω, θα πρέπει να καταστρέφεται και το σύστημα. Εάν δεν γίνει παράλληλα αυτό, το σύστημα θα ανατρέψει οτιδήποτε οικοδομείται από τα κάτω. Εάν εξετάσουμε τις μεγάλες επαναστάσεις, τη Ρωσική Επανάσταση, ακόμα και τη Γαλλική θα έλεγα και την Αμερικανική, το μόνο που έκαναν ήταν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του παγκόσμιου συστήματος. Η Αμερικανική Επανάσταση οδήγησε στην εξαφάνιση των βουβαλιών και την εξολόθρευση των ιθαγενών Αμερικανών. Η Γαλλική Επανάσταση οδήγησε στις γαλλικές αποικίες στην Ασία και την Αφρική. Όσο λοιπόν κι εάν ήταν βήματα μπροστά, ήταν και βήματα προς τα πίσω. Ο μόνος

τρόπος για να εμποδίσεις το σύστημα να αφομοιώνει, είναι να το καταστρέψεις. Αυτό λοιπόν είναι το καίριο ζήτημα που κατά τη γνώμη μου μας θέτει η ιστορία.

Σήμερα αντιτίθενται περισσότεροι άνθρωποι στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα από ποτέ στην ιστορία του καπιταλισμού. Το ερώτημα είναι πώς μπορεί να καταστραφεί το σύστημα. Θα έλεγα ότι υπάρχει ένας πλούτος από εμπειρικά δεδομένα σχετικά με εξεγέρσεις παντού στον κόσμο, όπως το κίνημα Occupy, την Αραβική Άνοιξη, τις εξεγέρσεις στην Ελλάδα… Όλα αυτά τα παγκόσμια κύματα ενισχύονται σε ένταση. Το ’68 ήταν ένα κίνημα που εκτεινόταν από τη Γαλλία ως το Βιετνάμ, τις Ηνωμένες Πολιτείες, το Μεξικό, τη Γκάνα, ένα ενιαίο κίνημα. Και μετά το ’68 είχαμε και άλλα κύματα. Το κύμα του Σιάτλ και της σύγκλισης ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό, αλλά είχαμε κι ένα κύμα εξεγέρσεων στην Ασία από το 1986 έως το 1992: σε εννέα μέρη ανατράπηκαν οκτώ δικτατορικά καθεστώτα σε έξι μόλις χρόνια. Αυτό είναι πολύ πιο σημαντικό από την Αραβική Άνοιξη. Κι όμως το κύμα αυτό των εξεγέρσεων είναι άγνωστο.

Πιστεύω ότι παγιδευόμαστε σε μια Ευρωκεντρική δυναμική που κατακερματίζει τον κόσμο. Εκεί ακριβώς είναι το πρόβλημα. Ο παγκόσμιος καπιταλισμός βλέπει τον κόσμο ως ένα. Και τα κινήματα από τα κάτω συχνά παγιδεύονται σε εθνικιστικές και τοπικές ιστορίες. Η πρόκληση για να καταστραφεί το σύστημα είναι να κατανοήσουμε πρώτα το παγκόσμιο κίνημα ως ένα, ενιαίο, συσπειρωμένο γύρω από πολύ παρεμφερείς τάσεις, την άμεση δημοκρατία, την αυτονομία, δηλαδή την ανεξαρτησία από πολιτικά κόμματα, την άμεση δράση, να μην περιμένεις δηλαδή να σου πει τι θα κάνεις μια κεντρική επιτροπή αλλά να δρας. Τέλος, την αλληλεγγύη, αυτό που αποκαλώ το «φαινόμενο του έρωτα», όταν οι άνθρωποι ξεσηκώνονται και τα κινήματα εξαπλώνονται. Όπως είπα, είχαμε πολλά τέτοια κύματα στο παρελθόν και στο μέλλον θα δούμε κι άλλα να γιγαντώνονται και να εξαπλώνονται ακόμα περισσότερο. Υπάρχει μια φωνή που θα πει ότι το σύστημα είναι το πρόβλημα; Να μια εναλλακτική: ξηλώστε την Παγκόσμια Τράπεζα, ξηλώστε το ΔΝΤ, ξηλώστε τον ΠΟΕ, ας

δημιουργήσουμε περιφερειακές μονάδες δανεισμού, συνεργατικές τράπεζες, αυτό δηλαδή που λέει και ο Δημήτρης [Ρουσόπουλος], οικοδόμηση ενός συστήματος από τα κάτω. Το ζήτημα λοιπόν πιστεύω είναι η σύγκλιση αυτών των δυο τάσεων.

Μπορούμε να ανατρέψουμε την εξουσία του συστήματος χωρίς να καταλάβουμε την εξουσία;

Κατσιαφίκας: Σύμφωνα με τη δική μου κατανόηση του Χάλογουέι, δεν λέει ότι δεν πρέπει να έχουμε να κάνουμε με το σύστημα, λέει ότι απλά δεν μπορείς να καταλάβεις το σύστημα και στη συνέχεια να εξουσιάζεις με τις ίδιες μορφές διακυβέρνησης που ισχύουν. Αυτό καταλαβαίνω ότι λέει, πώς θα αλλάξουμε τον κόσμο χωρίς να πάρουμε την εξουσία. Το πρόβλημα είναι να καταστραφεί η εξουσία, να καταστραφούν τα έθνη κράτη. Γιατί υπάρχουν αυτή τη στιγμή κάπου 200 κράτη που κατασπαταλούν όλα τα λεφτά μας σε όπλα και αστυνομίες και φυλακές και όλα αυτά τα πολύ δαπανηρά πράγματα; Γιατί επιτρέπουμε να συνεχίζεται αυτό; Η παγκόσμια συνείδηση σήμερα, αντιμέτωπη με το 1% -ή καλύτερα με το 0,1%- αλλάζει τη συζήτηση διεθνώς. Δεν γίνεται όμως ακόμα συζήτηση για τον καπιταλισμό ή για την διάλυση των εθνών-κρατών. Δεν γίνεται λόγος σε λαϊκή βάση. θα γίνει όμως και καθήκον μας είναι να το αναδείξουμε σε κυρίαρχο λόγο σε λαϊκή βάση. Πάρε παράδειγμα το Μεσανατολικό. Μιλούν όλοι για λύσεις ενός ή δυο κρατών. Έχει βγει κανείς να πει, κοιτάξτε, στην αλήθεια δεν χρειάζεστε κράτος;

Διαπιστώνουμε ωστόσο ορισμένες τάσεις ότι το κράτος πάει προς διάλυση, υπάρχει η τάση ότι το έθνος-κράτος θα υποκατασταθεί από πολυεθνικές οντότητες ή ακόμα και από μια ζούγκλα μεγαλοεπιχειρήσεων.

Κατσιαφίκας: Το παγκόσμιο κεφάλαιο ισχυρίζεται ότι μπορεί να καλύψει όλες τις ανάγκες αυτού του κόσμου. Υφίσταται μια διαδικασία συσσώρευσης του πλούτου από το παγκόσμιο σύστημα. Για παράδειγμα εδώ στην Ελλάδα κλείνουν τα μικρά καταστήματα και έρχονται μεγάλες αλυσίδες. Το παγκόσμιο κεφάλαιο λέει λοιπόν ‘είμαστε πάνω από έθνη’, αλλά στην ουσία καταστρέφει

τις οικονομίες λαών που δεν έχουν άλλα μέσα επιβίωσης. Το παγκόσμιο κεφάλαιο βγάζει υπέρογκα κέρδη –σήμερα τρισεκατομμύρια δολάρια που μάλιστα δεν επανεπενδύονται– ενώ στην Ελλάδα μαίνεται η κρίση που όλοι γνωρίζουμε. Δεν πιστεύω λοιπόν ότι το παγκόσμιο κεφάλαιο πηγαίνει πέρα από την ιδέα του έθνους-κράτους, το μόνο που κάνει είναι να αυξάνει την ισχύ του κεφαλαίου, πράγμα που σημαίνει ότι το κράτος-έθνος ισχυροποιείται με σκοπό την καταστολή του λαού που εξουσιάζει.

Ρουσσόπουλος: Πρέπει να είμαστε ρεαλιστές. Υπάρχουν σήμερα 400 πολυεθνικές ή γίγαντες που ελέγχουν την παγκόσμια οικονομία. Η λίστα δημοσιεύεται κάθε χρόνο στο περιοδικό Fortune. Ο George [Katsiafikas] μιλά εύγλωττα για την καταστροφή του καπιταλισμού και του παγκόσμιου συστήματος. Αυτό που πρέπει να προσέξουμε πολύ από την εμπειρία μας κατά την εξέταση όλων των μεγάλων επαναστάσεων είναι τι είμαστε έτοιμοι εμείς οι άνθρωποι να αντικαταστήσουμε όταν δημιουργούμε μια νέα κοινωνία. Πρέπει να ξέρουμε με τι θα αντικαταστήσουμε το παλιό. Ο μόνος τρόπος να αντιμετωπιστεί αυτό είναι να προετοιμάζουμε, πριν την πτώση του παλιού συστήματος, τη βάση του νέου. Αυτό πίστευαν πάντα οι αναρχικοί. Ετοιμάζεις το καινούριο, όσο ετοιμάζεσαι για την ανατροπή του παλιού. Χωρίς αυτό, την έβαψες. Τι έχουν παράγει όλες οι λαϊκές επαναστάσεις; Αυτό δεν πρέπει να το εξετάζουμε ρομαντικά, αλλά με κριτική σκέψη, αντικειμενική. Ξέρουμε τι αντιπροσώπευε η Αμερικανική Επανάσταση. Ξέρουμε τι αποτελέσματα είχε η Γαλλική. Ξέρουμε και τι παρήγαγε η Αγγλική επανάσταση ακόμα παλιότερα. Τα περισσότερα από αυτά τα γεγονότα οδήγησαν σε δυο και τρία βήματα πίσω, όσο έγινε ένα βήμα μπροστά. Πρέπει λοιπόν να κοιτάζουμε με κριτικό μάτι όποιον μας λέει, ακόμα και τον George Katsiafikas, ότι κορυφαία προτεραιότητά μας πρέπει να είναι η ανατροπή του συστήματος. Κι εγώ ανατρέπω το σύστημα, αλλά θέλω και να ξέρω που πηγαίνω το επόμενο πρωί. Και πιστεύω ότι και οι απλοί άνθρωποι θα θέλουν να ξέρουν τι θα αντικαταστήσει το σύστημα, την επόμενη μέρα. Γιατί αλλιώς δεν θα μας εμπιστεύονται όταν τους μιλούμε για ανατροπή του.

Ο απλός λαός είναι καχύποπτος. «Τι συμφέρον έχει τώρα αυτός;», σου λέει. Ένα από τα προτερήματα των Ελλήνων είναι ότι είναι από τη φύση τους καχύποπτοι. Γιατί γνωρίζουν ότι ο πολιτισμός μας έχει μακρά ιστορία απάτης και προδοσίας. Κι έτσι το επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ Ελλήνων δικαιολογημένα δεν είναι υψηλό, γιατί οι άνθρωποι θέλουν να γνωρίζουν πού πάνε. Ένας καινούριος κόσμος είναι στις καρδιές μας, ας τον ορίσουμε λοιπόν και στο μυαλό μας. Ας κάνουμε λοιπόν μια συζήτηση για το ποιοι θα είναι οι βασικοί, οι ριζικοί θεσμοί της νέας κοινωνίας. Αυτό που λέω στον George είναι ναι, είναι ο στόχος μας η ανατροπή της παγκόσμιας οικονομίας ως έχει, αλλά ποια θα είναι τα οδοφράγματά μας για να το πετύχουμε αυτό; Η άποψή μου είναι ότι πρέπει να επανακτήσουμε γεωπολιτικά ορισμένους χώρους. Θα ήθελα ας πούμε αυτό το κτίριο, το Micropolis, να είναι η Θεσσαλονίκη. Αλλά δεν είναι. Το ερώτημα είναι, πώς θα το κάνουμε Θεσσαλονίκη; Πώς θα εξάγουμε την κουλτούρα, τη συντροφικότητα, την αδελφοσύνη, το κλίμα αλληλεγγύης που επικρατεί σε αυτό το κτίριο, σε ολόκληρη την πόλη. Εάν το καταφέρουμε αυτό, θα έχουμε κάνει ένα βήμα προς την ανατροπή του συστήματος. Ένα πολύ σημαντικό βήμα, σε συνεργασία με τους ανθρώπους στην Πάτρα, τη Λάρισα, την Αθήνα και ούτω καθεξής. Φτιάχνεις λοιπόν από τα κάτω ένα είδους δίκτυο, μια είδους σχέση έτσι ώστε όταν το Μικρόπολις αντικαταστήσει τη βουλή, οι άνθρωποι θα ξέρουν τι να κάνουν και τι να περιμένουν. Αυτό είναι κάτι πολύ συγκεκριμένο για εμένα. Πρέπει να οικοδομούμε παράλληλα εναλλακτικές.

Το 2ο μέρος της συνέντευξης δημοσιεύεται **εδώ.**

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15